

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

БЕЛАРУСЬ У КАНАХ: НА НАБЯРЭЖНАЙ КРУАЗЭТ

С. 2

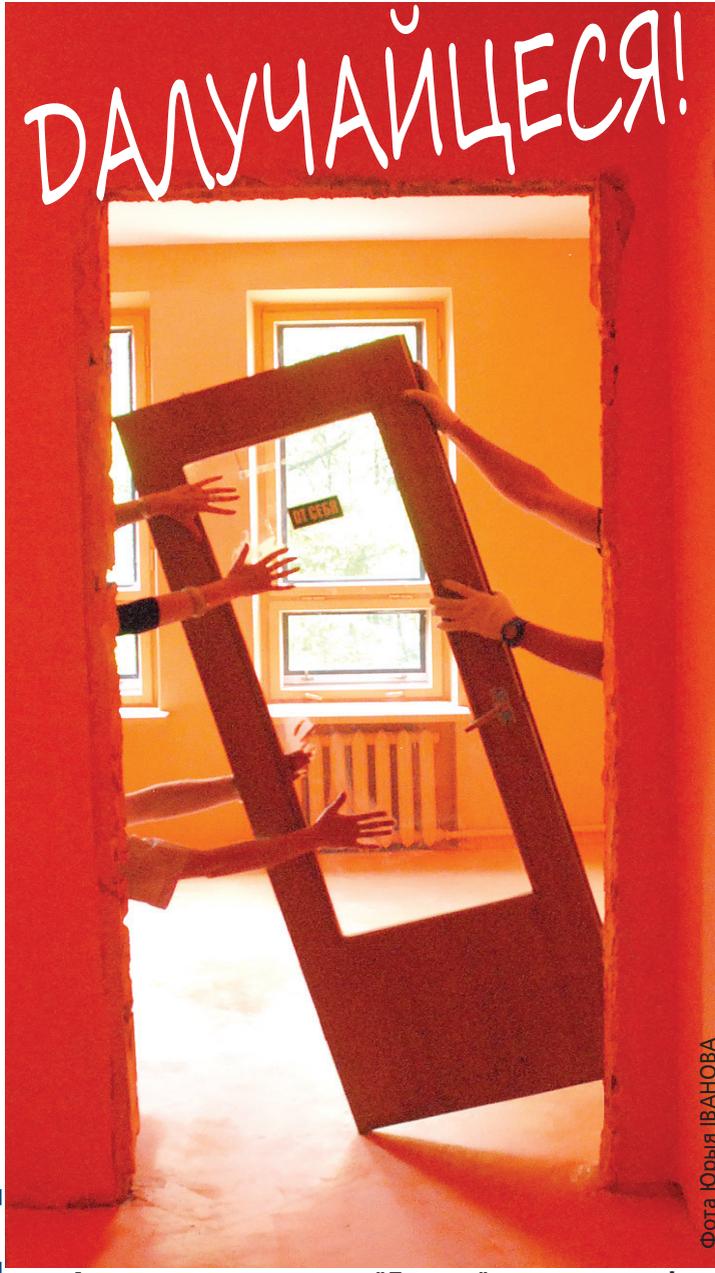

80

У **Брэсце** — "Модная (р)эвалюцыя" ў Абласным краязнаўчым...
У **Віцебску** — "Падарожжа ў Парыж" у Мастоцкім музеі...
У **Гомелі** — "Каханне на адлегласці зорак" у Палацава-паркавым ансамблі...
У **Гродне** — "Усходняя ноч" у Новым замку...
У **Магілёве** — фота ў сармацкіх строях ад Музея гісторыі горада...
У **Мінску** — "Шляхціч Завальня" ў Нацыянальным мастацкім, усё пра лічбу 13 — у Нацыянальным гістарычным, "Справа аб Доме масонаў" — у Музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры, "Раўлінка Party" — у Купалаўскім, і джазавая ноч да 6-й раніцы — у Музеі-майстэрні Заіра Азгура...

ДЗЕНЬ МУЗЕЯЎ

18 мая — Міжнародны

А канцэптуальны праект "Дзверы" прапануе сталічны Цэнтр сучаснага мастацтва.

НОЧ МУЗЕЯЎ

Вехі **Вялікага тэатра**
С. 3

Калекцыянер
+ дзяржава =...
С. 14

Квас — у **Лідзе**,
сыр — у **Азярцы**
С. 3, 10 — 11

Сезон
беларускай
драматургіі
пачнецца
з "**фанфіка**"
С. 8

Як тэатру
"**ўляецць**"
на грошы?
С. 4 — 5

EUROVISION
SONG CONTEST
MALMÖ 2013

ПОСПЕХУ, АЛЕНА!

С. 13

Паважаныя супрацоўнікі музеяў!

Прыміце шчырыя віншаванні з нагоды прафесійнага свята!

Ваша шматгадовая плённая праца заслугоўвае глыбокай павагі і самай высокай ацэнкі, спыраючы выдатным прыкладам любові да сваёй прафесіі былым і сённяшнім пакаленням!

Вялікая ўдзячнасць вам за нязменную вернасць і адданасць абранай справе. Ваша праца і веды дазваляюць тысячам наведвальнікаў спазнаваць унікальную культуру нашай роднай Беларусі. А ў сённяшнім імклівым свеце супрацоўнікі музеяў намагаюцца аператыўна выкарыстоўваць інфармацыйныя тэхналогіі, каб пра скарбніцы нацыянальнай гісторыі, культуры і мастацтва сапраўды даведаліся ва ўсім свеце.

Шчасця і радасці вам, творчай энергіі, аптымізму, многіх добрых спраў, здароўя і дабрабыту вам і вашым блізкім!

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс СВЯТЛОЎ

Марафон у Польшчы

13 мая распачаліся надзвычай разгорнутыя і буйнамаштабныя Дні культуры Беларусі ў Польшчы, якія будуць доўжыцца больш як два месяцы.

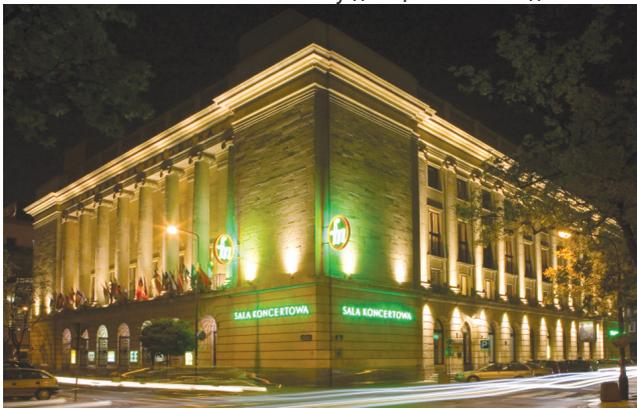
народны артыст Беларусі, прафесар Міхаіл Казінец, — была цалкам запоўнена. Мы вельмі хваляваліся, бо рэпетыцыя крыху затрымалася з тэхнічных прычын, і мы нават не паспявалі апрабаваць на новай сцэне ўсе творы. Але канцэрт прайшоў на ўздрыме; з залы зыходзіла такая

каларыт народнага аркестра ўнёс у гэты твор дадатковыя фарбы. Закранулі мы і рэпертуар мулявінскіх «Песняроў», і творчасць музыкантаў, якія ў роўнай меры могуць лічыцца і беларускімі, і польскімі: Станіслава Манюшкі, Чэслава Нэмэна. Напрыканцы першага аддзялення аглядзіравалі так, што наша музыказнаўца Вольга Брылон, якая вяла канцэрт (дарэчы, і па-польску, і па-беларуску) была вымушана дадаткова супакоіць публіку: маўляў, працяг будзе пасля антракту.

Другое аддзяленне ўяўляла з сябе міжнародны блок: мы ўключылі ў яго лепшыя мелодыі народаў свету ў самых віртуозных апрацоўках. У зале знаходзіліся прадстаўнікі некалькіх пасольстваў, і гэты крок быў успрыняты яшчэ і як зварот да кожнага з іх. Дадам, што наш калектыў не ўпершыню выступіў у Польшчы: была паездка і ў 1970-я, і некалькі гадоў таму. Нас і раней сустракалі з цеплынёй і прыязнасцю, але цяперашні канцэрт прайшоў з нейкім асаблівым «драйвам», які немагчымы без самай зацікаўленай ды шчырай рэакцыі публікі. Трэба спадзявацца, такімі ж адметнымі будуць усе мерапрыемствы Дзён культуры. Мы — народы-суседзі, у нас — вялікія пласты агульнай гісторыі, і такое ўзаемаузалежнае «занатавана» ўжо літаральна на генетычным узроўні. А мастацтва толькі падкрэслівае гэта...

P.S. Дадамо, што акурат сёння Міхаіл Казінец святкуе сваё 75-годдзе. «К» віншуе яго з юбілеем і зычыць далейшага творчага напалу, у тым ліку на ніве «Музычнай дыпламатыі»!..

Н.Б.

У праграме — гастрольныя туры Беларускага дзяржаўнага ансамбля «Песняры», фальклорнага гурта «Купалінка», выступленне эстрадна-сімфанічнага аркестра БДУКІМ. У некалькіх гарадах пройдуць выстаўкі сучаснага выяўленчага мастацтва і графікі, у Батанічным садзе польскай сталіцы цягам двух дзён будзе працаваць выстаўка-прэзентацыя Мірскага і Нясвіжскага замкаў. Чакае прыхільнікаў беларускі і святкаванне Купалля — з нашымі творчымі калектывамі.

Адкрываў жа ўрачыстасці Нацыянальны акадэмічны народны аркестр Беларусі імя І.Жыновіча, канцэрт якога адбыўся ў Польскай нацыянальнай філармоніі ў Варшаве.

— Зала больш як на тысячу месцаў, — расправіў мастацкі кіраўнік аркестра «жыновічцаў»,

хваля цеплыні, такое гарачае захапленне, што гэта натхняла нас усё больш і больш! Мы падрыхтавалі, як заўсёды, складаную па выкананні, але вельмі разнастайную праграму.

Першае аддзяленне складала пераважна беларуская музыка. Гэта былі і апрацоўкі народных песень, і аўтарскія кампазіцыі розных жанраў, стыляў, кірункаў. Тут быў і пранікнёны, лірычна-духоўны «Спеў дуброў» Валерыя Іванова, і гулівы «Крыжачок» Андрэя Мдзівані. Неафальклорны струмень быў прадстаўлены таксама творчасцю Аляксандра Крамка — і як кампазітара, і як выбітнага мультыінструменталіста. Сучасная акадэмічная традыцыя — віртуозным Канцэртна-Уладзіміра Кур'яна, што гучала летас на класічным «Еўрабачанні». Саліравала тая ж наша зорачка — Аляксандра Дзенісеня, а

Праваднік па Космасе

Свет пабачыў альбом «Іван Міско». Выданне прафінансавана фондам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва. Кніга выйшла пад эгідай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, упраўлення культуры Мінгарвыканкама і Музея гісторыі горада Мінска. Прысутнасць у гэтым спісе апошняга тлумачыцца тым, што майстэрня народнага мастака Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР нядаўна стала філіялам установы.

Выданне рыхтавалася да юбілею мастака: у 2012-м Івану Якімавічу споўнілася 80 гадоў. Альбом распавядае пра найбольш вядомыя работы скульптара. Але аматарам творчасці Майстра будзе таксама цікава пабачыць эскізы і замалёўкі, што даюць уяўленне пра спецыфіку творчага працэсу, і шматлікія дакументальныя фотаздымкі, сярод якіх асабліваю ўвагу прыцягваюць гісторыя мастацтва і гісторыя асваення космасу, пабачаная вачамі скульптара.

Справа ў тым, што Іван Якімавіч — зныны майстар касмічнай тэмы. Ён з дакументальнай дакладнасцю адлюстравіў абліччы, бадай, усіх касманаўтаў, якія падымаліся ў неба з Байканура. Мастак валодае выключнай творчай і жыццёвай інтуіцыяй. Кажуць, нібыта ў Зорным гарадку, дзе Іван Міско — свой чалавек, ёсць правераная часам прыкмета: у космас паляціць той з двух кандыдатаў на палёт, на каго паклаў мастакоўскае вока беларускі скульптар, чый партрэт ён узяўся ляпіць...

Касмічная тэма хоць і дамінуючая, але не адзіная ў творчасці Майстра. Прынамсі, Дзяржаўную прэмію СССР ён атрымаў як сааўтар помніка Маці-Патрыётцы ў Жодзіне. І ў сучаснай Беларусі ён здзейсніў шэраг цікавых праектаў.

Гэты альбом — свайго роду праваднік па майстэрні скульптара, дзе большасць згаданых у кнізе работ прысутнічаюць наяўна або на фатаграфіях. І, адначасова, — па Космасе, якім ён бачыцца з Беларусі...

П.В.

Каны і "Кінатаўр"

Нацыянальны павільён Беларусі распачаў працу на 66-м Міжнародным кінафестывалі ў Канах. Учора на яго пляцоўцы адбылася прэзентацыя стужкі Канстанціна Лапушанскага "Роля", знятай Нацыянальнай кінастудыяй "Беларусьфільм" у кааперацыі з расіянамі, фінамі і немцамі. Сёння публіцы будзе прадстаўлены новы праект Саюзнай дзяржавы "Першая сусветная" (яго прадзюсарам выступіў Ігар Угольнікаў). А на заўтра запланавана прэм'ера поўнаметражнай анімацыйнай карціны "Прыгоды Несцеркі" Ігара Волчака.

З прадукцыяй айчыннай кінастудыі можна пазнаёміцца на адным з самых вядомых кінафестывалаў у свеце ў розных фармацях. Напрыклад, у спецыяльнай праграме форуму "Short Film Corner" заяўлены анімацыйныя стужкі "Як служыў жа я ў пана" Міхаіла Тумелі і "Рыбка па імені Нельга-3" Аляксандра Ленкіна. Тут жа прадстаўлены і дакументальныя фільмы: "Забраны край" Юрыя Цімафеева, "Аксана Волкава. А prima vista" Наталлі Жамойдзік, "Асаблівы тэатр. У пошуках шчасця" Кацярыны Махавай, "Пячнік" Алы Вольскай. Гэта не лічачы прэзентацыйны праграм ігравога, дакументальнага і анімацыйнага кіно, што праходзяць у Нацыянальным павільёне.

Як зазначыў для журналістаў генеральны дырэктар кінастудыі "Беларусьфільм" Алег Сільвановіч, які ўзначальвае беларускую дэлегацыю, сёлета айчынныя кінематаграфісты скіраваны правесці перамовы з калегамі з Францыі, Славакіі, Чэхіі, Латвіі, Эстоніі, Ізраіля. Патэнцыйных партнёраў цікавяць ігравае тэх-

ніка і аўтэнтчныя касцюмы, што ёсць на базе "Беларусьфільма". У сваю чаргу, наша кінастудыя шукае партнёраў для сумеснай вытворчасці кінафільмаў.

Сваю працу Нацыянальны павільён у Канах, нагадаем, распачаў ужо ў трэці раз.

А ў асноўную конкурсную праграму Адкрытага расійскага кінафестывалу "Кінатаўр" увайшоў фільм "Туфлікі". Гэта кароткаметражная стужка рэжысёра Канстанціна Фама, зробленая пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь у сумеснай вытворчасці "Беларускага відэацэнтра" з кінематаграфістамі Расіі, ЗША, Чэхіі, Францыі і Польшчы. Яна трапіла ў дваццатку конкурснай праграмы "Кароткі метр" расійскага кінафестывалу з 273 пададзеных кароткаметражных работ розных краін.

Стужка, пра якую "К" пісала неаднойчы, нагадаем, прысвечана памяці ахвяр Халакосту. Яна распавядае гісторыю пары туфлікаў, што пачынаецца ў вітрыне магазіна і трагічна абрываецца ў брацкай магіле канцлагера "Асвенцым". Фільм адметны ўнікальнасцю рэжысёрскага рашэння драматургіі: на экране бачны толькі ногі персанажаў.

"Кінатаўр" пройдзе сёлета з 2 па 9 чэрвеня. Старшынёй журы конкурсу "Кароткі метр" стаў вядомы расійскі кінарэжысёр Барыс Хлебнікаў.

Д.А.

3 пасяджэння калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Творчыя саюзы: знайсці партнёра і спонсара

Традыцыя існавання аб'яднанняў мастакоў, пісьменнікаў, музычных і іншых творчых дзеячаў у нашай краіне мае працяг ужо шмат дзесяцігоддзяў. Апошнім часам разам з дасягненнямі гэтых аб'яднанняў наступіў шэраг пытаньняў адносна іх далейшага развіцця. Невыпадкова абмеркаванню праблем у дзейнасці творчых саюзаў, выпрацоўцы новых падыходаў іх узамедзяння з дзяржавай была прысвечана нядаўняя калегія Міністэрства культуры нашай краіны.

Міністр культуры Барыс Святлоў падкрэсліў важную ролю Беларускай канфедэрацыі творчых саюзаў у справе ўмацавання нашай дзяржавы, развіцця міжнароднага супрацоўніцтва і міжкультурнага дыялога. Разам з тым, на думку міністра, ва ўмовах рыначных адносін творчым саюзам трэба актыўна прыцягваць на арганізацыю разнастайных праектаў і акцый спонсарскія сродкі. Па словах Барыса Святлова, у апошні час усё большую значнасць набываюць праблемы прэзентацыі айчыннай культуры за мяжой, таму творчым саюзам вельмі важна прымаць яшчэ больш актыўны ўдзел у міжнародных праектах, знаходзіць замежных партнёраў, працягваюць адукацыйную ініцыятыву. Акрамя таго, сёння надзвычай важна надаваць увагу і праблеме эстэтычнага выхавання маладога пакалення, пашыраць спектр асветніцкіх выставачных мерапрыемстваў.

Як адзначыў першы намеснік міністра культуры Уладзімір Карачэўскі, у Беларусі дзейнічаюць 13 творчых саюзаў. Адна з асноўных мэт такіх аб'яднанняў у нашай краіне — кансалідацыя творчай эліты, арыентацыя на патранат дзяржавы. Тым не менш, бягучая сітуацыя патрабуе распрацоўкі новых

форм эканамічнай падтрымкі, у прыватнасці — развіцця сістэмы дзяржаўна-прыватнага партнёрства. Не менш важнае, на думку Уладзіміра Карачэўскага, і выкарыстанне інавацыйных тэхналогій менеджменту ды маркетынгу ў дзейнасці творчых саюзаў. Па словах першага намесніка міністра культуры, далёка не ўсе саюзы сёння маюць багатую нерухомую ўласнасць і неабходную для функцыянавання эканамічную базу. Так, найбольш эфектыўна развіваюцца саюзы мастакоў, дызайнераў, музычных дзеячаў, майстроў народнай творчасці і пісьменнікаў. У прыватнасці, Беларускаму саюзам мастакоў створаны шэраг унітарных прадпрыемстваў, што дазваляе яму рэалізаваць унікальныя творчыя праекты, стымуляваць прафесійную творчую дзейнасць. Не абыходзіцца ў такой паспяховай арганізацыі і без праблем. Адна з асноўных — высокая плата за арэнду творчых майстэрняў, а таксама адсутнасць зацверджаных дзяржавай ставак мінімальнага аўтарскага ўзнагароджання за выкананне мастацкіх работ. Уладзімір Карачэўскі адзначыў і Беларускаму саюз дызайнераў, які з апошні час правёў 13 міжнародных праектаў. Але, у той жа час, калектыв айчынных дызайнераў у беларускіх музеях прадстаўлена вельмі мала.

У сваім выступленні старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахута ў чарговы раз падкрэсліў неабходнасць большай рэпрэзентатывнасці твораў народных майстроў, актуальнасці пытання ўзнікнення адмысловага Музея традыцыйных рамёстваў.

На думку старшыні Беларускай канфедэрацыі творчых саюзаў, дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Уладзіміра Пракапцова, напярэдадні Чэмпіянату свету па хакеі ў краіне вельмі востра стаіць пытанне адносна пашырэння асартыменту сувенірнай прадукцыі, найперш — арыгінальных вырабаў народных майстроў, а значыць, і пытанне дыстрыб'юцыі гэтай прадукцыі. Па словах Уладзіміра Пракапцова, сёння мае актуальнасць і праблема дзяржаўнага заказу, які мусіць стымуляваць творцаў розных відаў мастацтва на стварэнне адметных, магчыма, нават манументальных работ. Старшыня Беларускай канфедэрацыі творчых саюзаў падкрэсліў неабходнасць прыцягнення айчынных банкаўскіх структур да фінансавання праектаў сферы культуры аналагічна спартыўным, а таксама прапанаваў на дзяржаўным узроўні разгледзець пытанне магчымасці дазволу творчым саюзам на камерцыйную дзейнасць без стварэння дадатковых структур. Тым больш, што такая практыка пачала прымяняцца да ўстаноў і арганізацый сферы прафесійнага спорту.

Занатаваў Кастусь АНТАНОВІЧ

"Вясновы букет". Рэпетыцыя Чэмпіянату

Звычайная саломка, ператвораная рукамі ўмельцаў у пышныя лілеі, ажурныя крэслы, сплеченыя з гнуткіх лазовых пружынаў, тканыя паясы з мудрай сімволікай нашых продкаў, — гэтыя і яшчэ многія іншыя чужоўныя рэчы беларускіх майстроў змогуць убачыць госці Чэмпіянату свету па хакеі ў наступным годзе на Рэспубліканскім фестывалі народных рамёстваў «Вясновы букет». Сёлетняе ж свята пройдзе 25 мая ў Лошыцкім парку і, як мы паведамлялі раней, стане своеасаблівай генеральнай рэпетыцыяй.

Больш за 400 удзельнікаў з усіх куткоў краіны ўжо не першы год збіраюцца разам у Мінску, каб прадэманстраваць сваё мастацтва. Тканяны, вязаныя, шывыяныя рэчы, разнастайныя вырабы з бісеру, гліны, скуры, дрэва — каб агледзецца ўсе міні-экспазіцыі, якія размесцяцца ў парку па рэгіянальным прынцыпе, пэўна, спатрэбіцца не адна гадзіна.

Галоўнай інтрыгай фестывалю стане традыцыйны конкурс сярод майстроў народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Удзельнікі павінны будучы не толькі як мага ярчэй прадставіць загалом падрыхтаваныя вырабы, але і правесці майстар-клас, дзе яны прадэманструюць свае прыёмы выканання самых розных рэчаў і нават могуць навучыць ім усіх ахвотных.

Работы ацэніць спецыяльная экспертная камісія, якую прызначае аргкамітэт: Міністэрства культуры, Мінгарвыканкам і Беларускі саюз майстроў народнай твор-

часці. Удзельнікам фестывалю важна не толькі прадэманстраваць свой мастацкі і тэхнічны ўзровень, якасць і дасканаласць работ, але і абавязкова прытрымлівацца народнага вопыту, традыцый, умела і з тактамі інтэрпрэтуючы іх адпаведна сучаснаму ладу жыцця. У першую чаргу народным майстрам важна засведчыць, што і падобныя аўтэнтычныя матывы, нягледзячы на сённяшнія супертэхналогіі, паранейшаму займаюць важнае месца ў жыцці беларусаў.

Напрыканцы фестывалю журы назаве пераможцаў у намінацыях «Лепшая калекцыя выставачных работ фестывалю-кірмашу», «Пляценне з прыродных матэрыялаў (саломка, лаза, лыка)», «Мастацкая апрацоўка дрэва», «Ганчарства і гліняная пластика», «Коўка», «Ткацтва і вышыўка», «Выцінанка», «Бісеропляценне» і іншых.

Ну а як жа на фестывалі народных промыслаў без традыцыйных беларускіх песень і танцаў! У гэтым годзе яго ўдзельнікаў і гасцей будучы забавляць вакальны ансамбль «Гуляначка» з Дзяржынскага раёна, ансамбль «Каларыт» з Клецкага раёна, узорны ансамбль «Гулянок» са Сморгоні ды іншыя.

«Сёлетняе свята народнай мастацкай культуры стане «паказальным выступленнем» перад тым мерапрыемствам, якое пройдзе ў наступным годзе пад час Чэмпіянату свету па хакеі, — кажа старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахута. — Пасля фестывалю можна ўжо будзе вырашыць, што неабходна змяніць, каб яшчэ больш зацікавіць гасцей краіны нашай аўтэнтычнай культурай».

Надзея ПЯКАРСКАЯ

Натхніца Малевічам

Гэтым летам у Мінску зноў стартуе культурная праграма «Мастак і горад». Ключавой асобай праекта стане Казімір Малевіч, 135 гадоў з дня нараджэння якога мы адзначаем сёлета. 18 рэпрадукцый мастака з тэкставым апісаннем на трох мовах — беларускай, рускай і англійскай — аформіць выстаўку пад адкрытым небам на плошчы Якуба Коласа. Экспазіцыя стане маштабным культурным праектам гэтага лета, які будзе доўжыцца з 6 чэрвеня па 20 верасня.

Акрамя асноўнай экспазіцыі, адным з мерапрыемстваў праграмы «Мастак і горад» будзе конкурс «Малевіч. Свет формы». У ім могуць прыняць удзел усе беларускія аўтары. Па выніках творчага спаборніцтва лепшыя работы складуць аднайменную экспазіцыю ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва, адкрыццё якой запланавана на 28 мая.

«Галоўная ідэя такога конкурсу, — кажа куратар праекта Настася Сцёпіна, — стварыць

выстаўку работ аўтараў, натхнёных творчасцю ды філасофіяй вялікага авангардыста. І гэта неабавязкова павінен быць жывапіс! Мы чакаем творы любых кірункаў: графіка, дызайн, фота, відэа, інсталляцыя, скульптура і нават музыка. Асноўны крытэрыў адбору работ прафесійным журы конкурсу, у склад якога ўваходзяць Наталля Шаранговіч, Леанід Хобатаў, Аляксандр Дземідовіч і Віктар Радзькоў, — сувязь з творчасцю Казіміра Малевіча. Акрамя таго, аўтар павінен

мець і свой уласны пазнавальны стыль, выгадна адрознівацца ад іншых».

Зараз асноўную колькасць прадстаўленых на конкурс работ складаюць фотаздымкі. Па словах Настасі Сцёпінай, усе яны — вельмі таленавітыя і поўнаасцю выконваюць умовы творчага спаборніцтва, але ўсё ж хацелася б убачыць на выстаўцы работ пераможцаў і жывапіс, і графіку, і скульптуру.

Член журы конкурсу — дырэктар Музея сучаснага выяўленчага мастацтва, дзе і пройдзе экспазіцыя фіналістаў, Наталля Шаранговіч падзялялася, што конкурсных работ журы яшчэ не бачыла, бо для таго, каб вызначыць лепшых, неабходна прагледзецца адразу ўсе творы і скласці агульную карціну таго, што ўяўляе з сябе сучаснае беларускае мастацтва.

Конкурс «Малевіч. Свет формы» ў прыватнасці і праект «Мастак і горад» увогуле маюць асаблівае значэнне не толькі для мастацкага асяродка краіны, але і для нацыянальнай культурнай спадчыны Беларусі. Як раскажаў журналістам Ігар Малевіч, доктар фізіка-матэматычных навук, прафесар, унучаты пляменнік мастака, пасля дэтальнага вывучэння архіваў ён можа з упэўненасцю пацвердзіць, што Казімір Малевіч — урадженец Капыльшчыны, і яго творы павінны знаходзіцца і ў скарбніцах Беларусі.

Надзея ПЯКАРСКАЯ

Яго Вялікасць Вялікі

23 мая Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь адзначае сваё 80-годдзе: акурат у гэты дзень у далёкім 1933-м тэатр адкрыўся операй Ж.Бізе «Кармэн» — праўда, на Купалаўскай сцэне, бо цяперашняга будынка тады яшчэ не было. Сёлетняе святаванні — з сапраўдным размахам, што адпавядае самай вялікасці Вялікага.

Да юбілею тэатр пачаў рыхтавацца задоўга да даты, таму святаванні не абмяжуюцца адно канцэртнай праграмай. Юбілей будзе адлюстраваны на памятных манетах, марках, канвертах, якія папоўняць калекцыі нумізматаў, філатэлістаў і ўсіх, хто цікавіцца мастацтвам, у нас і ў замежжы. Не засталася ўбаку і ўласна выяўленчае мастацтва. Беларуская мастачка Аксана Аракчэева ўжо некалькі гадоў працуе над серыяй партрэтаў нашых салістаў балета, і выстаўка ейных работ у фэе тэатра нагадае, што гісторыя не толькі даўніна, але і тое, што адбываецца сёння і зараз.

Пра мінулыя ж дзесяцігоддзі распавядае выстаўка «Шлях да Вялікага тэатра», што адкрылася днямі ў Дзяржаўным музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі і была падрыхтавана сумесна з тэатрам, які

прадаставіў шмат архіўных матэрыялаў, фотаздымкаў са спектакляў ды сцэнічных строі.

З нецярплівацю чакаюць выхад «Вялікай энцыклапедыі Вялікага тэатра Беларусі», якую разам з тэатрам рыхтуе калектыў выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі». Але тут спяшацца «акурат да даты», дзень у дзень, не трэба: падобны фаліант патрабуе ўважлівага стаўлення, карпатлівага ўнясення карэктываў, бо ствараецца, як кажуць, «на стагоддзі».

А што ж будзе менавіта ў Дзень нараджэння? Вядома, святачны канцэрт — з удзелам лепшых творчых сіл тэатра ды з запрошанымі сусветнымі знакамітацямі. Не забудзьцеся тэатр і на сваіх ветэранаў: атрымаўшы запрашалнікі, яны ўбачаць гэтую праграму напярэдадні.

Н.Б.

Золата, срэбра, нікель

Нацыянальны Банк Рэспублікі Беларусь уводзіць у абарачэнне памятных манеты «Беларускі балет. 2013»: тры залатыя, наміналам 1 000, 50 і 5 рублёў, дзве сярэбраныя — 100 і 20 рублёў, медна-нікелевую — 1 рубель.

Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь пасля рэканструкцыі.

На рэверсе залатой манеты наміналам 50 рублёў і медна-нікелевай наміналам 1 рубель, сярод іншых элементаў, — выява балерыны, якая сядзіць у паўшпагаце, і дэкаратыўны арнамент з пер'я. На астатніх — таксама выявы фрагментаў з балета П.Чайкоўскага «Лебядзінае возера»: балерына ў поўны рост у танцы і два лунаючыя пёры. Манеты адчаканены ў Літве.

На аверсе манет змешчаны рэльефны відарыс Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусь і фронтальная выява будынка Нацыянальнага акадэмічнага

15 чэрвеня Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту ператворыцца ў вялікую сярнічную пляцоўку: тут пройдзе «Сырны фестываль пад Мінскам».

70 працэнтаў адміністрацыйных цэнтраў нашай краіны маюць свае святы і фестывалі, у якіх адлюстроўваецца мясцовая адметнасць. Гэта, на яе думку, — багаты патэнцыял, што мусіць працаваць на пазітыўны імідж Беларусі.

Дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту Святлана Лакотка стадыянецца, што фестываль надасць папулярнасць установе. Раней падобныя імпрэзы тут не ладзіліся, такім чынам, гэты праект для музея — пілотны.

Рэжысёр фестывалю Віктар Каравай, не раскрываючы ўсіх сакрэтаў дзеля захавання інтрыгі, распавёў пра тое, што пабачаць і пачуюць госці свята. А арганізатар дэгустацыі (лічы, галоўнай падзеі фэсту) Андрэй Кірыенка абяцаў усім прысутным журналістам незабыўныя гастранамічныя ўражанні.

На фестывалі будзе цікава дарослым і дзецям. Для апошніх плануецца гульні і конкурсы кшталту пляцення сырных вяноў ды складання сырных пазлаў. Будзе музыка — ад Баха да джаза — і здымкі танцавальнага кліпа «Жывы сыр», удзельнікам якога можа стаць кожны, хто апрануты ў жоўтае. Распачнецца фестываль аб 11-й гадзіне і будзе доўжыцца да 20.30. Кошт білетаў — даступны, а для малечу ўваход — бясплатны.

П.В.

Як сыр... пад Мінскам

За месяц да фэсту ў прэс-цэнтры Дома прэсы арганізатары імпрэзы сустрэліся з журналістамі. Начальнік аддзела планавання і арганізацыі турыстычнай дзейнасці Дэпартаменту па турызме Міністэрства спорту і турызму Любоў Максімава засяродзіла ўвагу на тым, што ва ўсім свеце папулярна ладзяцца «гастранамічныя фестывалі», якія прапагандуюць нацыянальную кухню і народныя традыцыі. Зараз гэты досвед скарыстоўвае Беларусь. Лакальныя фэсты такога плана ў нашай краіне ўжо ладзіліся, і вось — першы нацыянальны. Спадарыня Максімава ў сувязі з гэтым нагадала, што прыблізна

Фестываль павінен пацвердзіць высокую якасць нашай сыраробнай прадукцыі, яе канкурэнтаздольнасць, стрыяць пашырэнню рынку яе збыту. Гэтую думку падтрымаў і развіў генеральны дырэктар ААТ «Слуцкі сыраробны камбінат» Анатоль Сцяцко.

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах сённяшняга нумара.

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, абмяркоўвайце тэму на www.facebook.com/kimpressby, www.twitter.com/kultura_by!

**НАГАДВАЕМ!
ПРАЦЯГВАЕЦА ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"
НА ІІ ПАЎГОДДЗЕ 2013 г.**

Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.

Мець багатую спадчыну матэрыяльнай культуры і не мець сістэмы падрыхтоўкі прафесійных кадраў у галіне рэстаўрацыі — абсалютны нонсэнс. Таму ідэя стварэння ў Акадэміі пры кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва новай спецыяльнасці — мастак-рэстаўратар — у загадчыка кафедры, прафесара Уладзіміра ЗІНКЕВІЧА ўзнікла натуральна і заканамерна. Каля дзесяці гадоў таму ён паехаў у Польшчу і асабіста звярнуўся да прафесара Андэя Коса з просьбай даць метадычны праграмы для падрыхтоўкі спецыялістаў. Польскі бок з разуменнем адгукнуўся на нашу просьбу і прадаставіў неабходныя матэрыялы, падзяліўся вопытам і нават вылучыў некалькі стыпендыяў свайго Міністэрства культуры і нацыянальнай спадчыны "GAUDE POLONIA" для праходжання курса рэстаўрацыі ў ВНУ суседняй дзяржавы.

— Чаму менавіта Польшча? — пацікавілася я ў прафесара Зінкевіча.

— На мой погляд, польская школа рэстаўрацыі — адна з наймацнейшых у свеце. Сістэма навучання мае глыбокія традыцыі. Велізарная спадчына польскай культуры захоўваецца, і да гэтага пытання

падрыхтоўках сцен, распрацоўках колеравых рашэнняў, выканання роспісаў. Не пакінула аб'якавым калектыву кафедры і ўзнаўленне святынь Беларускага Прыдняпроўя. Для адпрацоўкі заданняў вучэбнай праграмы для будучых рэстаўратараў шыкоўна падышла прапанова правядзення даследавання стану і захаванасці іконы Божай Маці "Баркалабаўскай". Гэты абраз з'яўляецца адным з самых шанаваных у Беларусі і лічыцца цудатворным. Студэнты стварылі сем ікон іканастаса і разныя царскія вароты манастырскага храма прарока і Хрысціцеля Богага Іаана. Высакаякасныя матэрыялы і тэхнічнае абстаўганне прадаставіў прадымальнік, мецэнат і знаток мастацтваў В.Пейціёў. Я рэгулярна наведваю аб'ект і сачу за ходам работ.

Першыя вынікі ў падрыхтоўцы спецыялістаў па рэстаўрацыі твораў мастацтва на кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў ужо можна прааналізаваць. Да таго ж, каля 20 музеяў рэспублікі сёння праявілі зацікаўленасць у будучых выпускніках.

Выратаванне мінулага

2014: што пакажа першы выпуск рэстаўратараў у Акадэміі мастацтваў?

ставяцца вельмі сур'ёзна. Таму іхні вопыт для нас — каштоўны. Такім чынам, пяць гадоў таму наша мара здзейснілася, і мы зрабілі першы набор на спецыяльнасць "мастак-рэстаўратар". Падрыхтавалі майстэрні, набылі неабходныя матэрыялы, запрасілі спецыялістаў з Нацыянальнага мастацкага музея, якія падзяліліся сваімі прафесійнымі напрацоўкамі, а таксама прафесіяналаў з вопытам працы, такіх, як дацэнт Ю.Падолін, які папрацаваў шмат гадоў у розных рэстаўрацыйных майстэрнях Германіі з буйнымі калекцыямі твораў выяўленчага мастацтва. Мяркуюцца рабіць набор на дадзены спецыяльнасць адзін раз на шэсць гадоў. Але на першым этапе, улічваючы вялікую цікавасць да прафесіі, набор робіцца адзін раз на тры гады.

— Першая група рэстаўратараў падыходзіць да сваіх дыпломных работ. Які практычны вопыт набылі студэнты ў працэсе навучання?

— Напэўна, найбольш значымі былі праведзеныя цягам некалькіх гадоў у рамках практык выезды на кансервацыю і рэстаўрацыю Нясвіжскага палаца ў складзе брыгады РУП "Белрэстаўрацыя", дзе маладыя спецыялісты ўдзельнічалі ў расчыстках,

— Якое ваша бачанне развіцця кафедры ў цэлым і неспрэчна спецыяльнасці рэстаўратараў?

— Калі раней функцыі манументальнага мастацтва былі абумоўлены сацыяльным заказам, запатрабаванасцю ў манументальнай прапагандзе, дык зараз — у сувязі з перавагай прыватных інтэр'ераў: кафэ, рэстаранаў, клубаў, катэджаў — узнікла каласальная запатрабаванасць у мастацкай арганізацыі гэтага асяроддзя. Зараз інфармацыйнае поле забіта ўсялякім шалупіннем, і задача мастака — духоўна ачысціць гэтую прастору, прыносячы сур'ёзны энергетычны зарад. Ёсць вялікая запатрабаванасць у вітражы, мазаіцы, розных відах роспісу, таму плануем адкрыць пры Акадэміі вітражную і мазаічную майстэрню, чым будзе падтрымлівацца жыццё і студэнта, і ўстановы. Мы заўсёды намагаемся адгукнуцца і прыняць удзел у сацыяльных праектах: гаворка ідзе пра дапамогу бальніцам, музычным школам, цэрквам. А што да ўласна рэстаўрацыі, дык плануем развівацца ў цесным узамедзяванні з замежнымі ВНУ — польскімі, расійскімі, чэшскімі. Зараз вядуцца перамовы з Венскай акадэміяй, плануецца праграмы па абмене вопытам. Хочам адкрыць рэстаўрацыю скульп-

туры — каменнай і драўлянай, як той, што найбольш часта зведае ўздзеянне стыхій. Словам, планаў шмат.

Відавочна, што жыццё кафедры — дынамічнае і мэтанакіраванае. У 2012 годзе было прынята рашэнне ўвесці для студэнтаў азнаямленчы курс па рэстаўрацыі мастацкага тэкстылю. Для пачатку было прапанавана азнаёміцца з гісторыяй, тэхнікай і мастацкімі асаблівасцямі шпалеры як аднаго з самых цікавых пластоў беларускай культуры. Мала хто ведае, што ў час росквіту мастацтва шпалеры ў Еўропе ў Беларусь не толькі прывозілі найкаштоўнейшыя асобнікі з Фландрыі, Араса, Парыжа, але і адкрывалі мясцовыя мануфактуры. Радзівылі заснавалі мануфактуры ў Міры, Нясвіжы, Камяніцы, Карэлічах. Графам Тьвенгаўзам былі створаны Каралеўскія мануфактуры ў Гродне. Князі Агінскія адкрылі

У мінулым нумары газеты "Культура" мы прааналізавалі на прыкладзе двух сталічных фестываляў стан айчынага аматарскага тэатра. Дадамо сюды разгляд названай праблематыкі і на прыкладзе любанскага дзіцячага форуму "Чароўны куфэрак". Сёння ж бяром яшчэ адзін істотны пласт сцэнічнага мастацтва — тэатры недзяржаўныя, нерэпертуарныя, якія, тым не менш, часцяком прадстаўляюць Беларусь на прэстыжных міжнародных фестывалях. Так, за мяжой нашу пластыку і альтэрнатыўны драматычныя пастаноўкі — бачаць. Толькі ў Мінску — гады ў рады, а па-за сталіцай — бадай, і ніколі.

Пад час свайго наведання Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка закрануў тэму фінансавай эфектыўнасці айчыннага тэатраў, адзначыўшы, што стварэнне больш спрыяльных юрыдычных умоў для іх дзейнасці можа прывесці да павелічэння рэнтабельнасці. Па сутнасці, думка Кіраўніка дзяржавы — гэта парафраза вядомага афарызма пра рыбу і вуды.

Без сумневу, выбудаванне новай канцэпцыі эканамічнай дзейнасці запатрабуе нямаля часу, асабліва ў выпадку з "цяжкавагавікамі" — вялікімі рэпертуарнымі тэатрамі. Іншая справа — незалежныя (ад дзяржбюджэту) трупы, якія ў дадзеным выпадку могуць стаць своеасаблівымі "вопытнымі мадэлямі". Балазе ім да "вольнага плавання" не прывычайвацца. Ды, на жаль, у цяперашніх варунках гэты стан нярэдка становіцца сінонімам вольнага падзення. У чым прычыны? Прааналізуем на канкрэтным прыкладзе — найстарэйшага і ці не самага вядомага такога калектыву.

Пару тыдняў таму на мой акаунт у сацыяльнай сетцы прыйшло запрашэнне на спектакль тэатра "ІнЖэст" "ДК Данс" — апошні мінскі спектакль у сезоне! Здавалася б, напрыканцы красавіка яшчэ рана ісці на вакацыі. Тым больш, і сезон для тэатра выдаўся не надта

"Рамонт". Як заўсёды, тэатр перавагу ўсе шаблоны. Публіка размясцілася на сцэне, а ў зале шчыравалі рабочыя ў касках (нават здавалася, што яны не акцёры). І гэта не проста эпатажны дэмарш, але натуральнае выяўленне схільнасці да здаровай трансгрэсіі, якая чырвонай ніткай працягнулася праз заварожвальную дзею — сапраўдны пір пачуццяў, не заўсёды падладных разумовай інтэрпрэтацыі.

Нешматлікія прысутныя крытыкі ахвотна прывялі, што спектакль — адбыўся, стаўшы новым словам у гісторыі "ІнЖэста" і фактам гісторыі айчынага тэатра. Добры ён ці не — пытанне густу, але... Ва ўсялякім выпадку, нічога падобнага мы ў родных пенатах пакуль яшчэ не бачылі, і менавіта за гэтую здольнасць да інавацыі нават зацятыя традыцыяналісты аддаюць належнае эксперыментальным калектывам.

Рэцэпты супрацьдзія ад гэтай праблемы агучваліся неаднойчы. У іх ліку — заканадаўча абумоўлены паніжальны каэфіцыент на арэнду памяшканняў для тэатральных праектаў. Здавалася б, ёсць рацыя, але... Тут таксама схавана нябачная міна: калі пляцоўкам будзе нявыгадна працаваць з такімі праектамі, яны проста будуць шукаць прычыны, каб адмовіць. Пагатоў, кожная мінская культустанова такога кшталту — без залежнасці ад формы ўласнасці — сёння ў той ці іншай меры з'яўляецца бізнес-праектам і дбае пра ўласную рэнтабельнасць. Ды і разнастаенне айчынага тэатральнага рэпертуару не з'яўляецца яе "профільнай задачай".

плённы: усяго некалькі паказаў. А калі яшчэ ўлічыць, што калектыву знаходзіцца ў добрай творчай форме, пра што сведчыць яго нядаўняе доўгачаканае прэм'ера... Тут, мабыць, было б лагічнай "каваць жалеза, пакуль гарачае".

— Ды мы гатовы хоць кожны дзень іграць, аднак... Атрымліваецца, што новы спектакль — гэта новая цяжкая ноша на нашы плечы: неспці цяжка, а кінуць — шкада, — эмацыйна прамовіў з гэтай нагоды кіраўнік тэатра Вячаслаў Іназемцаў.

Хто заплаціў за "Рамонт"?

Калі ты бачыш дзівосныя трансфармацыі, якія адбываюцца на сцэне... або, дакладней, у глядзельнай зале, пераўтворанай з дапамогай візуальных эфектаў у нейкую прывідную субстанцыю, што нібы сама сабою спараджае ўсе новыя і новыя фантазмагарычныя сюжэты, ні пра якія грошы, вядома, не думаеш. Хаця патрачана тваіх кроўных было нямаля: здаецца, "ІнЖэст" у чарговы раз пабіў рэкорд цэн на білеты сярод айчыннага тэатраў, зафіксаваўшы яго на планцы ў 220 тысяч рублёў, — даражэй толькі VI.P.-ложа ў оперы! Але вольных месцаў, як звычайна, няма.

Імправізацыйны перформанс "ІнЖэста" ў рамках праекта "Х-традыцыя" неспадзявана нават для саміх стваральнікаў ператварыўся ў паўнаватасны спектакль пад назвай

Агулам спектакль пабачылі толькі 150 чалавек: больш сцэна Палаца культуры чыгуначнікаў проста не змясціла. Дык чаму ж, урэшце, няма працягу?

— Вы ўжо не першы, хто задае мне такое пытанне: я чую яго ледзь не штодня, — уздыхнуў Вячаслаў Іназемцаў. — Людзі абураліся цаной білетаў (я ахвотна прызнаю, што яна і сапраўды высокая, нават па еўрапейскіх мерках) і проста цікавяцца, чаму мы так рэдка выступаем у Мінску. Прычына тут вельмі простая. За трыццаць з гакаў гадоў працы на сцэне я вельмі шмат чаму навучыўся, але толькі не рабіць прыбытковыя спектаклі! Для мяне найважнейшае — гэта ідэя, і я не спыняюся ні перад якімі выдаткамі, каб яе рэалізаваць. Мала хто задумваецца пра тое, што арганізацыя спектакля — вельмі нятанная справа, асабліва ў нестандартных умовах. І таму пасля прэм'еры я нярэдка застаюся вінным — нягледзячы на дарагія білеты. Мінулым разам "уляцеў" на пару тысяч долараў, у выпадку з "Рамонтам" — ужо менш...

Для таго, каб размясціць публіку на сцэне, давалася арандаваць спецыяльныя памосты, а нязвыклая канфігурацыя святла (усё ж гэта спектакль "навыкруткі!") запатрабавала дадатковага абсталявання: стацыянарнае ж скіравана менавіта на сцэну! Па словах Вячаслава Іназемцава, тыя выдаткі з'елі ўсе грошы, што атрымаў тэатр ад продажу білетаў. За

Нюансы працы і перспектывы праявіла Ганна КЛІМЕНКА, выкладчык кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва БДАМ

гэтым не папракнуй. Справа ў іншым: няма каму прасоўваць дадзены спецыфічны прадукт на гастрольным рынку. Бо гэта — задача кваліфікаванага прадзюсара, а не творцы.

Закранём і іншае пытанне — спонсарства. Не сакрэт, што за мяжой (скажам, у суседняй Расіі) многія некамерцыйныя тэатральныя праекты сілкуюцца менавіта з гэтай крыніцы. Ды і ў нас таксама не ўсё гэтак блага. Акурат днямі меў інтэрв'ю са старшынёй Праўлення "Белгазпрамбанка" Віктарам Бабарыкам (яно з'явіцца ў адным з наступных нумароў "К", і магу гарантаваць, што меркаванні гэтага шчырага заўзятара забяспечаць чытачоў пажыткам для роздуму!). Суініцыятар папраўдзе феноменаўнага "ТэАРТа" наракаў на тое, што

Значыць, яшчэ 150 чалавек здоліюць убачыць "Рамонт", і тым шчасліўцам білеты аб'ядуцца танней, чым першай "партыі", што асабліва важна для зацікаўленых студэнтаў. Але калі казаць пра мэтанакіраваную спонсарскую падтрымку пачынанняў "ІнЖэста"...

— Шукіць спонсараў я за сваё жыццё так і не навучыўся, — прызнаўся Вячаслаў Іназемцаў. — Мабыць, мы з імі проста на розных "сенажацях" "пасвіімся".

Дык а хто ж будзе пасярэднікам паміж двума палюсамі?

Пераадолець сілу турбулентнасці

У сваім нядаўнім Пасланні беларускаму народу і Нацыянальнаму союду Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр

Менавіта стварэнне такога Цэнтра бачыцца яму як "панацэя" ад прымаўкі "Жыць артыста непрыста і неказіста". А калі канкрэтней? Тут, як аказваецца, таксама не трэба вынаходзіць веласіпед.

— Мы нярэдка выступаем у Германіі ды Аўстрыі, і ледзь не ў кожным горадзе (нават у маленькіх) бачым адну і тую ж карціну: нейкая старая фабрыка пераўтворана ў Цэнтр сучаснага мастацтва, — распавядае Вячаслаў Іназемцаў. — Нават назвы старыя застаюцца, захоўваючы памяць пра гэты помнік прамысловай архітэктуры. А для сучаснага тэатра гэта ідэальная пляцоўка: зала-трансформер. Падыходзіць да "светлавіка" і кажаш: а сёння сцэна ў мяне будзе вась тут. Бо ў нас жа залы ўсе стандартныя, і каб нешта там зрабіць...

Будучы ў чэшскім Брне, убачыў на старасвецкім будынку тэатра... ажно пяць ці шэсць шылдаў з рознымі назвамі. У адказ на мае здзіўленыя роспыты "тубыльцы" патлумачылі, што гэты будынак адначасова скарыстоўвае шэраг невялічкіх незалежных калектываў. Часам іх склад змяняецца — балазе ў выпадку з "пагарэлым" тэатрам можна проста скарыстацца шрубакрутам. Ды і вызваленае на сцяне месца пуставаць будзе нядоўга... Фінансы на ўтрыманне будынка, як і заведзена ў гэтай краіне, бяруцца з самых розных крыніц: як з бюджэту мэрыі, так і ад працы кавярні. Амаль усе столікі былі заняты: месца ж — "раскручанае"...

І калі нешта падобнае з'явіцца і ў нас, дык не будзе пуставаць ніводнага дня ў месяц! Пра гэта сведчаць шматлікія тэатральныя праекты, якія сёння падуладныя той самай сіле турбулентнасці, што і "ІнЖэст": ужо знакамтыя "D.O.Z.S.K.I.", "Карняг-тэатр", "Еуе"... За творчы вынік адказваць не бяруся: ён увогуле непрадказальны, гэта пытанне тэатра. Але, у кожным разе... Афіша сталіцы ўзбагаціцца на дзясяткі-другі імпрэў у месяц. Хіба гэта не важна?

Натуральна, без падтрымкі дзяржавы паўстанне такога Цэнтра немагчымае. А вось што да яго далейшага існавання... Тут, як падаецца, можна зноў згадаць афарызм пра рыбу і вуду. Але адна справа — гэта "гаспадарчы разлік", а зусім іншая — камерцыйны "прайс". Бо на "ІнЖэсце" сёння зарабляюць усе — апрача самога "ІнЖэста". І самае галоўнае: глядач пакуль што яўна ў проігрышы.

Ілья СВІРЫН

P.S. Напэўна, тыя праблемы, што па нашай просьбе агучыў Вячаслаў Іназемцаў, уласцівыя не толькі яго калектыву, але і іншым тэатральным праектам, якія існуюць незалежна ад дзяржбюджэту ды пакуль не зусім ўлісваюцца ў дзеючую фінансава-арганізацыйную парадыгму тэатральнага працэсу. І паколькі нават апошні скептык з ліку экспертаў ахвотна прызнае, што без іх нашае культурнае жыццё істотна зьбяднее, з'явілася ідэя правесці адмысловы "круглы стол", прысвечаны дадзенай праблематыцы.

"Улёт" на грошы замест ганарару

рэквізіт давалася даплачваць, а самі артысты і музыканты, як звычайна, выступалі "на энтузіязме"...

Што зрабіць у такіх варунках? Скараціць выдаткі? Але ж гэта, у адпаведнай прапорцыі, скароціць і творчы складнік. Нельга падразаць крылы ідэі: яна ж — жывая!

Дадамо дэталь, якая ўсё патлумачыць: больш за палову немаленкіх збораў "ІнЖэста" з'ядае пляцоўка. Сваёй залы калектыву, натуральна, не мае, і таму даводзіцца ісці "ў прымакі".

— Натуральна, з намі працуюць толькі таму, што гэта выгадна, інакш і не працавалі б, — кажа Вячаслаў Іназемцаў. — А ў выпадку з Палацам культуры чыгуначнікаў я абсалютна не маю крыўды: да нашых "выбрыкаў" яго кіраўніцтва ставіцца спагадліва, і мы маем магчымасць увасабляць свае задумкі ў даволі камфортных умовах. На цэнтральнай пляцоўцы я нават сунуцца баюся: там прымусяць заглядаць за кожную лішнюю хвіліну рэпетыцый.

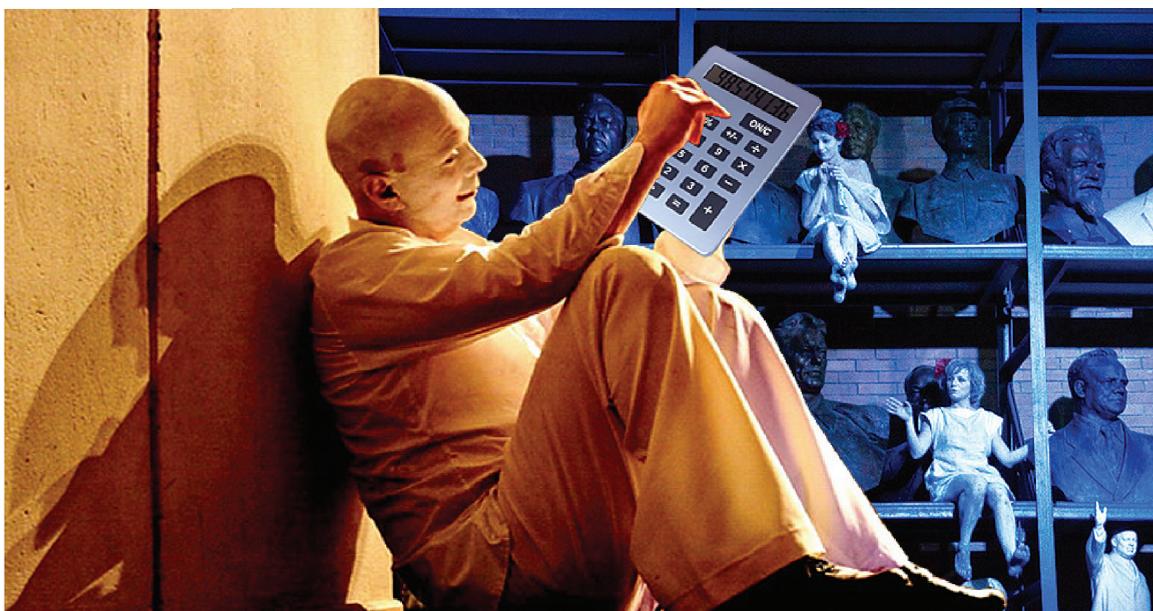
Натуральна, уласнікам залаў няма вялікай розніцы, каму здаваць сваё памішканне — арганізатарам канцэрта рускага шансона або эксперыментальнаму тэатру. Умовы ва ўсіх выпадках аднолькавыя, а вось "вагавыя катэгорыі"...

Рэцэпты супрацьдзія ад гэтай праблемы агучаліся ўжо неаднойчы. У іх ліку — заканадаўча абумоўлены паніжальны каэфіцыент на арэнду памяшканняў для тэатральных праектаў. Здавалася б, ёсць рацыя, але... Тут таксама схавана нябачная міна: калі пляцоўкам будзе нявыгадна працаваць з такімі праектамі, яны проста будуць шукаць прычыны, каб адмовіць. Пагатоў, кожная мінская культурстанова такога кшталту — без залежнасці ад формы ўласнасці — сёння ў той ці іншай меры з'яўляецца бізнес-праектам і дбае пра ўласную рэнтабельнасць. Ды і разнастаенне айчыннага тэатральнага рэпертуару не з'яўляецца "профільнай задачай" таго ж Палаца культуры чыгуначнікаў.

Дзе "пасвяцца" спонсары?

— Усё мае свае межы, у тым ліку і цікавасць мінскай публікі, — кажа Вячаслаў Іназемцаў.

І тут ён мае рацыю. Той жа "ДК Данс", які з'явіўся на свет ажно дванаццаць гадоў таму, мне даводзілася глядзець разоў шэсць-сем. Натуральна, за такі працяглы час яго пастелі убачыць, не раўнуючы, усе ахвотныя мінчане — іх ліку ўжо даўно вымяраецца тысячамі.

Якіх дэталаў не хапае для тэатра-трансформера?

А вось што да жыхароў іншых беларускіх гарадоў... Яны такой магчымасці не мелі ніводнага разу. Спектакль няма мала паездзіў па свеце — прыкладам, акурат на гэтым тыдні тэатр паказаў яго ў нямецкім Рэгенсбургу. Але ж на афішах Гомеля, Гродна, Віцебска назва "ІнЖэст" не фігуруе. Здавалася б, везці фуру джарацый і маніраваць іх тры дні ў дадзеным выпадку не патрэбна, а тэхнічны райдар "ДК Данса" пацягне любая "прасунутая" пляцоўка.

— Запрашэнні выступіць у тым або іншым беларускім горадзе да нас час ад часу паступаюць, але ж умовы, якія нам прапануюць, на жаль, не могуць нас задаволіць, — кажа Вячаслаў Іназемцаў. — Арганізатары не хочуць браць на сябе рызыку, саступаючы гэтак права нам. У замежжы мы маем гарантаваныя ўмовы ды ганарар, а на Беларусі нам прапануюць хіба эфемерныя працэнты ад збораў...

Значым, што на такіх умовах не працуюць нават беларускія погвыкананцы — не кажучы ўжо пра замежных гастралёраў. І хаця ў рэгіёнах рэй у канцэртнай справе вядуць менавіта дзяржаўныя арганізацыі, папракаць мы іх ні ў якім разе не будзем, бо матывацыі — зразумельна: рэнтабельнасць, платныя паслугі... Хіба можа пластычны тэатр канкурыраваць з тым жа шансонам?

І справа нават не ў браку нармальных "культуртрэгерскіх" памкненняў: ведаючы некаторых "гаспадароў" такіх пляцовак асабіста, я б ніколі іх у

фэстываль не спарадзіў на Беларусі належнай "творчай інерцыі": яркіх і самабытных праектаў упоравень з тым жа Оскарасам Каршуновасам. Бо еўрапейскі "фэстывальны" тэатр — гэта, вядома, не касавыя камедыі...

"ІнЖэст" ужо "парваў" не адзін еўрапейскі фэстываль — толькі Гранпры на прэстыжным міжнародным форуме "Сонседзі" ў Любліне чаго варты! Сёлета тэатр, які "афіцыйна" лічыцца народным калектывам пры ДК НВА "Інтэграл", запрашаны ў праграму "ТэАРТа" — разам з самымі "вяршкамі" еўрапейскага тэатральнага працэсу.

Лукашэнка даручыў Ураду краіны і Мінігарвыканкаму стварыць у Мінску Цэнтр актуальнага мастацтва, які ўвасобіў бы лепшыя сусветныя напрацоўкі ў дадзенай галіне. Варта адзначыць, што падобная цікавая ідэя была агучана Кіраўніком дзяржавы ўжо не ўпершыню. У свой час мы грунтоўна абмяркоўвалі яе на старонках "К". І тады эксперты аднагалосна сыхлілі на думцы, што ў такім Цэнтры павінна быць спецыяльная прастора і для тэатральных эксперыментаў.

— Глядач любіць "прыкормленае месца", — з веданнем справы кажа Вячаслаў Іназемцаў. — І калі з'явіцца тая пляцоўка, дзе заўсёды можна ўбачыць нешта цікавае...

Эксперымент пад дзяржаўным дахам

Калектывы, якія працуюць на ніве эксперыментальнага пластычнага тэатра, выпрацоўваюць розныя спосабы існавання, але ўсе яны так ці інакш "завязаны" на дзяржаўную падтрымку.

Не так даўно тэатр сучаснай харэаграфіі "D.O.Z.S.K.I." увайшоў у структуру Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра — услед за іншым самабытным танцавальным калектывам "ТАД", які працуе "пад дахам" Гродзенскай абласной філармоніі. Паколькі БДМТ сёння і сам з'яўляецца ледзь не вандроўнай трупай, нейкія канкрэтныя вынікі "зліцця" пакуль не надта каб заўважныя старонняму воку, але... усе рамонтныя маюць схільнасць некалі заканчвацца, і тады можна меркаваць, што праблема з пляцоўкай для спектакляў "D.O.Z.S.K.I." будзе кардынальна вырашана.

А эксперыментальны тэатр "Еуе" вось ужо які год мае статус аматарскага калектыву пры Нацыянальным цэнтры мастацкай творчасці дзяцей і моладзі.

— Пры цяперашніх варунках такі варыянт — гэта не добра і не дрэнна, а — "як ёсць", — распавёў яго кіраўнік Дзмітрый Масцяніца. — Бо хіба маглі б мы сваім коштам утрымліваць памяшканні для рэпетыцый?..

Паводле яго слоў, ніякіх непаразумеў з кіраўніцтвам Цэнтра не ўзнікае: творчы працэс яно пакідае на водкуп самім творцам, патрабуючы ў якасці "адпрацоўкі" хіба ўдзел у тых або іншых мерапрыемствах, што, зрэшты, саміх акцёраў не "напружвае".

"Круглы стол" international**Білет у "тэатракіно"**

Свярдлоўская філармонія, як высветлілася, апошнім часам удала распрацоўвае праект "Віртуальная зала". Далучыўся да ноу-хаў і Свярдлоўскі дзяржаўны тэатр музычнай камедыі, што летась ажно цягам месяца гастраляваў у нас. Сутнасць тамтэйшай "віртуальнасці" вельмі прастая. Хтосьці нават скажа: маўляў, узгадалі "забытае старое", пераклалі яго на новы лад. Так і ёсць! У даваенны ды пасляваенны час вельмі распаўсюджаны былі радыётрансляцыі з Вялікага тэатра Расіі. Яны ані не зніжлі ўвагі да тэатра, дзе аншлагі былі завяздэнкай, але рабілі даступным

што раз іграецца крыху іначэй, пановаму. Ніякая камера не ў стане перадаць усе тонкасці таго, што адбываецца на сцэне, і г. д. Не аспрэчваючы гэтыя цалкам справядлівыя сцвярджэнні, адзначым, што "віртуальныя паказы" — добрая альтэрнатыва выездам на непрыстасаваныя сцэны, дзе губляецца палова спектакля, а таксама ў вялікія залы з дрэннай акустыкай, дзе ўвогуле не бачна і не чуна.

Альтэрнатыва гэта і таннай антрэпрызе, якая больш за ўсё іншае губіць мастацтва ды любоў да яго. У тым жа Екацярынбургу штодзень пракатваецца больш як

Эканоміка ці творчасць: хто каго?

Што пачатковае — эканоміка ці творчасць? Пытанне папраўдзе вечнае. У Расіі быў перыяд, калі культурай кіравала Міністэрства эканомікі. І ўсе адразу адчулі, як эканоміка пачала "душыць" творчыя парасткі, бо распаўсюджвала на творчасць — законы вытворчасці. Даходзіла нават да таго, што праводзіўся тэндар на... мастакоў і рэжысёраў: хто з іх прапануе больш танныя "паслугі" — танней паставіць той або іншы спектакль. Нас гэта абмінула, ды і саму "сінанімічнасць" рынку і тэатра, якая ў Расіі апошнім часам стала даволі распаўсюджанай, у нас ніхто, бадай, не ўстрымае ўсур'ез. Між тым, нашы суседзі з Прыбалтыкі, кіраў-

павінны быць "хадавыя" назвы: тая ж "Прынцэса цырка" І.Кальмана праішла ў Свярдлоўскім тэатры музикамедый ўжо 350 разоў, колькасць паказаў плануецца дасягнуць да тысячы, як гэта адбылося з "Прыгодамі Бураціна", на рахунку якога — ўжо 980 спектакляў. Для екацярынбуржцаў рынак ніяк не перашкаджае таму ж асветніцтву, бо праз "раскручаную" класіку, што ўжо сама па сабе карыстаецца попытам, лепш прывіваць любоў да прыгожага.

Шырока карыстаюцца там і разгалінаванай сістэмай зніжкаў, больш распаўсюджанай у нас хіба ў гандлі. Зніжкі, вядома, сталучаюць з разнастайнымі акцыямі. Да прыкладу, у Міжнародны дзень тэатра палова сумы плаціці тыя, хто прад'явіць студэнцкі білет, пасведчанне супрацоўніка ВНУ ці пенсіянера. Пачалася і акцыя для будучых маладых: зніжкі атрымліваюць тыя, хто падаў заяву на рэгістрацыю шлюбу. Спектаклі для іх таксама падабраны адпаведныя — пра шчаслівае каханне. Між іншым, у гэтым ёсць і доўгатэр-

Уласны выраб ці ліцэнзія?

Адметнасць любога тэатра — у новых найменнях, якіх няма ў суседзяў. Працэнтныя суадносіны нацыянальных і замежных пастацовак могуць быць рознымі, але напружаны пошук ачынных шэдэўраў уласцівы не толькі нам. Той жа Свярдлоўскі тэатр ледзь не штодзень атрымлівае прапановы ды гатовыя творы ад расійскіх кампазітараў. Але матэрыял, што называецца, пераважна "не фантан". Наш тэатр апошнім часам таксама ўсё часцей "закідаецца" падобнымі расійскімі "п'ескамі з музыкай". Удзельнікі "круглага стала" бачаць выйсце ў тым, каб замаўляць рэпертуарныя "разыначкі" самімі. Працаваць разам з кампазітарамі, якія пішуць штосьці спецыяльна для іх тэатра. Купляць ліцэнзійную пастацовку — таксама не панацэя, бо і такі спектакль можа быць асуджаны на правал: усё ў ім — тое ж самае, ажно да дробязей, а публіка — іншая. Да

Сёлета кіраўнікі вядучых тэатраў блізкага і далёкага замежжа сабраліся на "круглы стол" у нашым Музычным. "Тэатр. Бізнес. Грамадства" — такой была яго тэма. Як аказалася, іх хвалюць не толькі тры праславытыя праблемы: грошы, грошы і грошы. Многія ідэі, выказаныя дзеячамі культуры з рознымі, часам супрацьлеглымі, поглядамі на стан сучаснага тэатра, былі б карыснымі і для іншых нашых творчых калектываў.

Дваістая сутнасць віртуальнасці, або "Сільва"

без Сільвы?

яго "слыхавое наведанне" для жыхароў самых аддаленых рэгіёнаў. У Екацярынбургу — прыблізна тое ж, толькі "з карцінкай". Дзесяці ў сельскім клубе ці бібліятэцы, куды ніколі не даедзе "жывы тэатр" (а даедзе — дзе выступаць?), вывешваецца вялізны панэльны экран. І на яго праз вэбкамеры і высакахуткасны Інтэрнэт ідзе трансляцыя: адначасова — на гэтыя рэгіёны. Вядома, для ўсяго гэтага неабходна добрая апаратура. Але людзі набываюць білеты на такія прагляды, нават ажыятаж узнікае. Залы — паўнютка, сапраўдны аншлагі. А яшчэ гледачы даслаюць заяўкі, якія спектаклі яны хацелі б убачыць. Падобная "тэхналогія" дазваляе рабіць і ўступнае слова перад праглядамі, суправаджаць паказы некаторымі каментарыямі і да т. п.

Што ж да Беларусі, дык у нас пакуль дзейнічае хіба праект "Канцэртная зала" на канале "Культура" Беларускага радыё. Зрэдку там можна пачуць прамыя трансляцыі, найперш — з самай студыі радыё, куды запрашаюцца выканаўцы і публіка. Акрамя таго, дэманструюцца лепшыя філарманічныя праграмы, якія папярэдне запісваюцца ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Яе дырэцыя, дарэчы, даўно марыла ўстанавіць на плошчы перад уваходам экран і трансляваць на яго канцэрты: дзеля прыцягнення публікі і папулярнасці музычнай класікі. Але чаму б не пераняць ды яшчэ і ўдасканаліць вопыт екацярынбуржцаў? Тут ёсць пра што задумацца і нашым тэатрам, і канцэртным арганізацыям. Падобныя "віртуальныя туры" маглі б праводзіцца не толькі ў межах рэспублікі, але і ў якасці абмену паміж тэатрамі розных краін. Да таго ж, яны маглі б не толькі выконваць асветніцкую функцыю, але і быць своеасаблівымі "пілотнымі выпускамі" напярэдадні далейшых паўнавартасных гастролей, бо давалі б дакладную карціну аб тым, якія спектаклі прыцягнуць большую ўвагу.

Вядома, праціўнікі "віртуальнасці" ёсць і будуць. Іх аргументы больш чым пераканаўчыя. Тэатр — жывое мастацтва, адзін і той жа спектакль

Расіяне са смехам распавядалі, як аднойчы такая антрэпрыза паказвала пад фанаграму "Сільву", дзе не было нават... галоўнай гераніні! На Беларусі гэтае "нашэсце" пакуль меншае. Музычны тэатр, выкарыстоўваючы фанаграму, возіць па рэспубліцы некаторыя спектаклі. Але ж не класічную аперэту, бо ў гэтым жанры фанаграма недапушчальная і можа быць заменена хіба нейкай камернай апрацоўкай. А ёсць і той рэпертуар, які ніякім "апрацоўкам" не падлягае! У рэшце рэшт, "віртуальнасць" ніхто не разглядае як "замену" тэатра — наадварот, як яго дадатковую "рэкламу": каб пасля відэапрагляду хацелася наведаць тэатр "жыўцом", а не забыцца на яго на ўсё жыццё.

па дваццаць антрэпрызных спектакляў, пра якасць якіх лепш прамаўчаць. А гэта ж псеу густы! І адпужвае патэнцыйных аматараў. Расіяне са смехам распавядалі, як аднойчы такая антрэпрыза паказвала пад фанаграму "Сільву", дзе не было нават... галоўнай гераніні! На Беларусі гэтае "нашэсце" пакуль меншае. Музычны тэатр, выкарыстоўваючы фанаграму, возіць па рэспубліцы некаторыя спектаклі. Але ж не класічную аперэту, бо ў гэтым жанры фанаграма недапушчальная і можа быць заменена хіба нейкай камернай апрацоўкай. А ёсць і той рэпертуар, які ніякім "апрацоўкам" не падлягае! У рэшце рэшт, "віртуальнасць" ніхто не разглядае як "замену" тэатра — наадварот, як яго дадатковую "рэкламу": каб пасля відэапрагляду хацелася наведаць тэатр "жыўцом", а не забыцца на яго на ўсё жыццё.

нікі Каўнаскага і Клайпедскага музычных тэатраў, лічаць, што рыначныя адносіны могуць і спрыяць крэатыўнасці, асабліва ва ўмовах маленькіх гарадоў, дзе колькасць патэнцыйных тэатраману куды ніжэйшая, чым у сталіцы. Бо рынак вымушае не толькі вырабіць "прадукт" і далей на ўсё забыцца, але і добра "упакаваць" свой мастацкі вынік, прыдумаць цікавую "абгортку", рэкламу, знайсці адпаведнага спажыўца. Гэтыя два кампаненты — уласна мастацкі і "рэкламна-спажывецкі" — павінны паміж сабой і стаборнічаць, і гарманіраваць. Прыцягнуўшы тую ж моладзь мюзіклам, яе потым лягчэй "завабіць" і на оперу — асабліва калі абодва жанры стаяцца ў адным тэатры, на адной сцэне.

Усім вядомы варыянт — чаргаванне малабюджэтных і затратных спектакляў, што дае магчымасць на чымсьці зарабляць, а на чымсьці — трыццаць. У рэпертуары абавязкова

міновы разлік: для такіх сямейных пар любое далейшае наведанне тэатра будзе суправаджацца "вэлюмам" станоўчых эмоцый, звязаных з захапнасцю, а шчасце сцэнічных герояў стане праецыравацца на рэальнае жыццё. Усебаковыя выгоды!

Але, вядома, наведвальнасць і гэтыя тэмы, жанры спектакляў, неабходныя тэатру, не заўсёды супадаюць. Нават у вытворчасці ды гандлі: каб надалей мець прыбытак, спачатку трэба ўкласці грошы і ў саму прадукцыю ці яе "здабыванне", і ў рэкламу. Музычны ж тэатр увогуле не можа існаваць без датацыі. Расіяне, вывучыўшы вопыт такога буйнога бізнес-праекта, як Бродвей, дачакаліся, што прыбытковым там аказваецца толькі кожны дзясяты спектакль. І гэта пры той вялікай канкурэнцыі між аўтарамі, што там існуе, бо для Бродвея кожны год пішуць па 10 — 15 мюзіклаў, а "купляюць" — толькі 2 — 3. Спонсары, укладаючы свае грошы, рывукоўць. Але ў тым і сэнс, што гэткага "безрэзультатнага" бізнесу не існуе.

Разам з тым, і тэатр адчувае залежнасць атрымліваючы грошы ад дзяржавы ці спонсара. Каб рабіць уласныя праекты, трэба быць эканамічна "аўтаномным". Няўжо — замкнёнае кола, і выйдзя няма? У Прыбалтыцы выпрацавалі "тактыку дэялога", а не просьбаўці патрабаванняў. Калі прадстаўнікоў улады і бізнес-колаў раз-пораз запрашаюць у тэатр, незаўважліва "адукоўваюць", паказваючы спектаклі і знаёмячы з актуальнымі праблемамі, дык многія пытанні здымаюцца самі сабой, бо ініцыятыву па іх вырашэнні выказваюць госці.

Што ж да крытыкі, дык на глядацкі попыт, на думку кіраўніцтва многіх замежных тэатраў, яна часта ўплывае са знакам "наадварот": чым горшая рэцэнзія — тым большая цікавасць публікі. Прывялі нават прыклад, як аднойчы нейкі расійскі крытык, які заўсёды знаходзіў недахопы, ухваліў прэм'еру — і цікавасць да яе знізілася, бо не было звычайнай інтрыгі.

таго ж, там бывае надта многа патрабаванняў, якія суправаджаюцца пастаяннымі справаздачамі, любое адхіленне ад "прадугледжанай траекторыі" выклікае штрафныя санкцыі. Тут змог падыяліцца сваімі напрацоўкамі і наш Музычны тэатр, які многія пытанні вырашае праз адпаведнае пасольства. Дзякуючы такому глэннаму супрацоўніцтву ў нас былі пастаўлены "Вясельны кірмаш" — як сумесны праект з Азербайджанам, "Вестсайдская гісторыя" — з ЗША.

Цікавым падаўся і вопыт Чэхіі. Музычны тэатр "Карлін" (Прага) яшчэ дзесяцігоддзе таму быў рэпертуарным, як і наш. Перайшоўшы на кантрактную сістэму ўзаемаадносін з артыстамі, усё роўна дбае пра нацыянальны найменні, хаця знайсці сваіх добрых аўтараў — гэтак жа цяжка. Праўда, сама пастяховы чэшскі мюзікл (пастаўлены, дарэчы, запрошаным амерыканскім рэжысёрам) сабраў за 1995 — 98 гады 1 мільён 250 тысяч гледачоў, прытым што ў горадзе — усяго 10 мільёнаў жыхароў, уключаючы немаўлят і пенсіянераў. Больш звыклы варыянт — прэм'ера ідзе вельмі часта, сотня спектакляў за сезон. Усяго ў рэпертуары — прыблізна сем спектакляў, лёс якіх цалкам залежыць ад попыту.

Музычны тэатр, як і любы іншы, не можа існаваць у беспаветранай прасторы. У нас гэта зразумелі, і ўжо другі год запраер кіраўніцтва тэатра ладзіць творчы праект "Наталія Гайда запрашае". Яго асаблівае — не толькі ў шматлікіх запрошаных артыстах з розных краін, якія выступаюць поруч з нашымі (рытучоўчы, у тым ліку, сумесныя нумары), але і ў шырокім абмеркаванні набалелых праблем.

У адным удзельнікі "круглага стала" былі аднадушныя: прыярытэты напрамак, па якім музычна-тэатральнаму мастацтву крочыць надалей, павінны вызначаць не густы гледачоў, а конкурсы ды фестывалі. Іх павінна быць як мага больш. І іхняя задача — падтрымка не толькі лепшых калектываў ды праектаў, не толькі самага дасканалыя ды традыцыйнага, але і, найперш, пошукавага, эксперыментальнага, таго, што будзе рухаць мастацтва наперад, да новых гарызонтаў.

**Падрыхтавала
Надзея БУНЦЭВІЧ**

Як суаднесці попыт і прапанову ў тэатральным мастацтве? Ці варта "прагнацца" пад свет глядацкіх пажаданняў? А можа, больш правільна рэжысёру ставіць тое, што "сагравае" менавіта яго, дабіваючыся такім чынам шчырасці ў сцэнічнай падачы матэрыялу? Ды і ўвогуле, ці неабходна выбудоўваць гэтую залежнасць? Пытанні гэтыя — рытарычныя толькі на першы погляд. Бо, засяродзіўшыся на іх, пачынаеш разумець: дзякуючы ім магчыма знайсці адказ на важнае для сучаснага тэатра пытанне: якім чынам і з якога "рэзерву" можна павялічыць прыток глядачоў у тэатр? І як зрабіць так, каб гэткае "баўленне часу" ім спадабалася, і людзі захацелі зазірнуць на агеньчык яшчэ і яшчэ?

лектуала, каларыт іх стасункаў афарбаваны не толькі простымі ісцінамі, якія гучаць са сцэны, але і прастасцю іх падачы, што само па сабе надзвычай важна. Тэатр зусім не збіраецца вучыць нас жыццю, як нехта мог падумаць. І хаця размова на працягу ўсяго спектакля круціцца вакол амаль гамлетаўскага пытання: "Раджаць ці не раджаць?", — рэжысёрская пазіцыя слухна агучваецца адной з герайн, Прыбіральшчыцай (Алена Красікава): "Хочаш — раджай, не хочаш — не раджай. Калі не ведаеш, чаго ты сама насамрэч хочаш, у любым выпадку зробіш не тое".

Ужо "чую" галасы тых, хто мне запырачыць: маўляў, ці ж можна захапляцца абсалютна "простым" спектаклем, асабліва — пастаўленым рэжысёрам узроўню

"Ягоравы: жыццё ў каханні" — так называецца выстаўка твораў вядомых гомельскіх мастакоў Марыі і Валянціна Ягоравых, якая адкрылася ў Светлагорскай карціннай галерэі "Традыцыя" імя Германа Пранішнікава. Гэтых твораў ужо няма сярод нас. Але іх работы працягваюць жыць, здзіўляючы сваёй першаходнасцю і далікатным, глыбінным святлом. Яны — само жыццё, якое не мае часавых межаў. І тут хочацца зрабіць зусім не лірычнае адступленне. Мастак жыве ў сваіх творах, — звыкла сцвярджаем мы. Але ці так гэта?

асабліва дакладная — "Зялёны свет". Валянцін Серафімавіч сапраўды бачыў і адчуваў жыццё ў вясновых праявах. А яшчэ яго пэндзаль валодаў надзвычайнай эластычнасцю малюнка. Варта паглядзець такія карціны, як "Перад навальніцай", "Каля жарабяці", "Дарога з таполямі", "Сож. Прычал", "Прага. Карлаў мост", каб пераканацца ў гэтым. У іх прысутнічае менавіта тая настраёвасць, якую немагчыма перадаць фарбамі, а можна — толькі неспявадальным талентам.

І ўсё ж памылкова было б лічыць Валянціна Ягорава адно пранікнёным пейзажыстам. Колькі творчага адухаўлення ў абліччы мастака, які здолеў увасобіць у мармур прыгажосць каханай, мы бачым у аўтапартрэтным творы "Пігмаліён"!

Дуэль

"Нараджэння"

Мушперта, які заўсёды "каціраваўся" ў нашай краіне як чалавек, што ўмее рабіць спектаклі глыбока інтэлектуальныя? Але задам пытанне ў адказ: ці могуць высакалобасць і перакананасць у тым, што людзі, якія сядзяць у глядзельнай зале, загадзя "інтэлектуальна ніжэйшыя" за цябе, быць залогам творчага поспеху спектакля? Галоўная каштоўнасць дадзенай пастаноўкі заключаецца ў тым, што рэжысёр разам з актёрамі на сцэне ніводнай хвіліны не павучае сваіх глядачоў, не прамаўляе са сцэны "важныя мудрасці". І з гэтага вырастаюць тая шчырасць і праўда актёрскага існавання, якой заўсёды славіліся пастаноўкі Мушперта, праўда, што спараджае жывыя, чыстыя эмоцыі ў глядзельнай зале і не вымагае пастаяннага "кантролю над сабой": маўляў, а раптам я разумею нешта не так, "як патрэбна". У выніку гэтага эпітэт "як не ў тэатры" можна лічыць за галоўны камплімент на адрас стваральнікаў пастаноўкі.

Безумоўна, было б найўна, нават пасля поспеху пастаноўкі, заклікаць усіх рэжысёраў кінучь свае мастацкія пошукі ды зняцца аналагічнымі "хаджэннямі ў народ": наўрад ці масавая вытворчасць такіх спектакляў можа даць плён для развіцця айчызнага тэатральнага мастацтва. А вось рэальны плён, што прынясе гэтая пастаноўка сваім калектыву, — у выглядзе новага прытоку зацікаўленых глядачоў, якія "адкрыюць" для сябе тэатр, — відавочны.

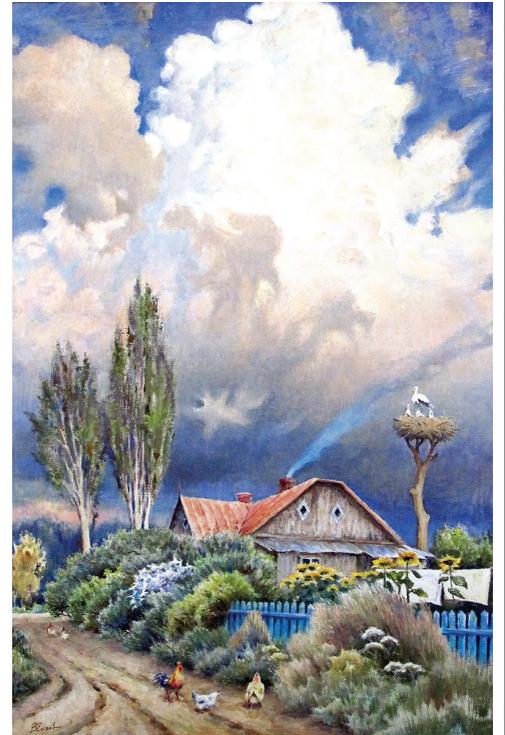
А як жа наконт маралі, што, зноў жа — апрыйрэ, павінна быць у любым сур'ёзным спектаклі? Яе рэжысёр выклаў на самым пачатку — у выглядзе невялікага відэароліка: у ім з экрана за тым, што будзе разгортацца на сцэне, назірае кампетэнтнае журы, дзе можна ўбачыць і Генадзя Мушперта, а можна... і сябе ўгледзець. Так, нярэдка за навакольным жыццём іншых людзей мы сапраўды назіраем, бы высакалобія эксперты-знаўцы, якія ведаюць, як патрэбна жыць правільна і мудра, што рабіць, а чаго ні ў якім разе рабіць не пельга. І забываем, што часам нават самая апошняя дурнота (па нашым меркаванням) для іншых людзей — іх рэальнае жыццё. Рэчаіснасць.

Таццяна КОМАНОВА,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Гродна — Мінск
На здымках: сцэны са спектакля.

Аблічча зноў робіцца вясновым

Што адбываецца з творамі, калі іх аўтараў ужо няма? Яны застаюцца нярэдка асірацелымі, беспрытульнымі, безбароннымі... Нядаўна не стала гомельскіх мастакоў Уладзіміра Кароткага, Пятра Захарава, Мікалая Асаўляка, светлагорца Уладзіміра Юшпраха, а яшчэ раней — Алега Пятрова, Мікалая Палянкова, Ігара Сямкі, Валянціна Крылова, Станіслава Дзьяканова... Парадаваўся, што мая прапанова ў нядаўняй публікацыі на старонках абласной прэсы пра тое, каб у Палацы Румянцавых-Паскевічаў з'явілася мемарыяльная зала, дзе экспанаваліся б і захоўваліся творы тых, каго ўжо няма, падтрымана і будзе ажыццёўлена.

Што да Ягоравых, дык яны не толькі самі пражылі ва ўзаемным каханні, але і здолелі перадаць сваю натхняльную бескарыслівасць сыну, таксама таленавітаму мастаку, — Ігару Валянцінавічу... "Я не хачу зарабляць на іх творчай спадчыне. З задавальненнем перадам у дар карціны дзяржаўным музеяў, галерэям, выставачным залам, — кажа ён. — А ў тым, што яны вартыя такога гонару, лёгка пераканацца і дзякуючы гэтай светлагорскай выстаўцы".

В.Ягораў. "Перад навальніцай".

М.Ягорава. "Цёплыя струны".

І сапраўды, адразу ж заўважаеш, што Валянцін Ягораў — мастак вельмі светлага (так і хочацца сказаць: акварэльнага) каларыту, хоць пісаў заўсёды алеем. З нейкім ветлым святлом, з нейкай гасціннасцю набліжаецца да нас "Белыя цеплаход". Свеціцца ўсё: і сам ён, і рачная вада, і вербалозы на аддаленым беразе... Не менш радаснае пачуццё зыходзіць і ад карціны "Сож вясной". Паводка, здаецца, вось-вось выйдзе за багетныя межы твора. Яна жывая, нават пятка і нібыта струменіста дыхае трат сярод падмытых таполевых каранёў. А калі глядзіш на прасторавы пейзаж, названы памятнымі словамі Уладзіміра Караткевіча "Пад белымі крыламі", адчуванне позіркавага палёту не пакідае... Бязмерная вышыня неба, у якой лунае бусел, пухнатая светлата аблокаў... Усё — у нейкім цэласна звязаным, жывым адзінстве.

Пяшчотная, прасветленая зеляніна каларыту адчуваецца амаль у кожным творы гэтага надзіва лірычнага мастака. Адна з самых пранікнёных назваў

І Валянцін Серафімавіч, і Марыя Карпаўна ў свой час скончылі Беларускае дзяржаўнае тэатральна-мастацкае інстытут. На стаўнікі ў іх былі выдатныя, бо здолелі захаваць самабытнасць талентаў гэтых незвычайна роднасных твораў. Але калі Ягораву падуладная акварэльнасць алейных фарбаў, то ў Ягоравай нават чыста акварэльнасць — набываюць шчыльнасць і важкую пачуццёвасць алейных. Яна не толькі піша, але і цудоўна малюе імі. Што можа быць больш складаным, чым увасабленне дзіцячай непасрэднай прасветленасці твару?! А Марыя Ягорава стварыла цыкл акварэльных партрэтаў хлопчыкаў і дзяўчынак, ды так, што ім наканавана вечна не толькі здзіўляцца навакольнаму свету, але і самім здзіўляць яго. Гэта і "Музыка маёй душы" (партрэт юнага скрыпача), і "Цёплыя струны", і "Алешанька", які нагадвае ўсмешлівага анёлачка, і іншыя.

Таму ўжо не здзіўляешся яе таленавітаму майстэрству, увасабленаму ў акварэльных нацюрморты з гароднінай і садавінай, у букеты кветак, у гарадскія і сельскія пейзажы. Усё напісана з такой выразнай маляўнічасцю, з такой пранікнёнай настраёвасцю, што ім верыш, імі захапляешся.

Выстаўка называецца "Ягоравы: жыццё ў каханні". І гэта сапраўды так, бо што без узаемнага кахання даўжынёй у жыццё не было б і такой экспазіцыі, прасякнутае адзінствам патаемных талентаў. Сярод мноства незабыўных уражанняў засталася адно з галоўных, "падгледжанае" ў карціне Валянціна Ягорава "Да вясны". Нешта шчымылівае, развітальнае адчуваецца ў аўтапартрэце мастака і ў зароджанай постаці яго жонкі перад велізарным акном майстэрні, за якім вечны час сваё зімовае аблічча зноў робіць вясновым...

Ізяслаў КАТЛЯРОЎ
Светлагорск

— Беларуская драматургія, — распавёў напярэдадні мастацкі кіраўнік тэатра Сяргей КАВАЛЬЧЫК, — насамрэч, з'ява зусім не сезонная. І ў гэтым сэнсе назва нашага праекта шмат у чым умоўная. Тым больш, што і ў самога тэатра назіраюцца багатыя традыцыі па ўвасабленні твораў айчынных драматургаў і пісьменнікаў — як класікаў, так і сучаснікаў. Але гэтым

— Так, бо прымеркаваны да юбілею нашага тэатра: да 80-га тэатральнага сезона 2013 — 2014 гадоў. Але ўжо напрыканцы бягучага, улётку, можна будзе ўбачыць чарговую прэм'еру — "Зацюканы апостал" Андрэя Макаёнка ў пастаноўцы Барыса Луцэнкі. Калісьці ён ставіў гэтую п'есу, што сёння стала ўжо класікай, у Купалаўскім тэатры, потым рабіў тэлеспектакль. Чарговы зварот абяцае быць не менш цікавым новым прачытаннем. А я паралельна працягваю рэпетыцыі яшчэ адной пастаноўкі — "Бесы. Постскриптум".

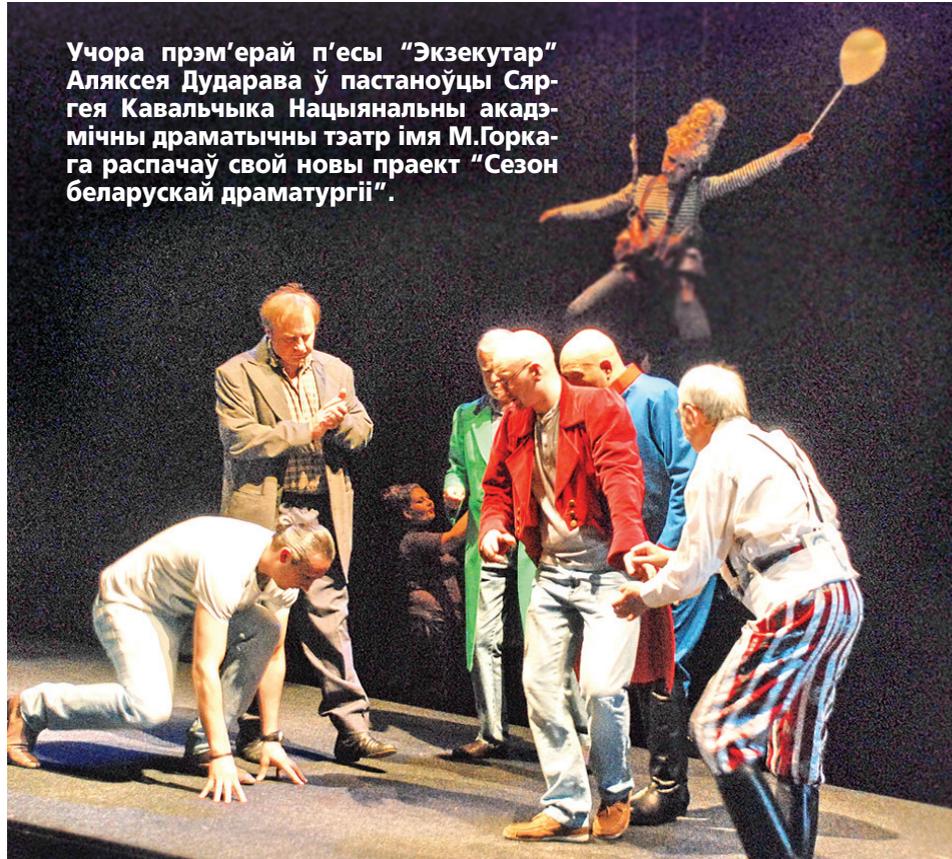
— На Брэстчыне, у Іванаўскім раёне, сіламі Саюзнай дзяржавы збіраюцца аднаўляць родавы маёнтак Дастваеўскага, у якім ён, праўда, ніколі не быў...

— Справа не ў гэтым. П'есу паводле знакамітага рамана я замовіў вядомаму беларускаму драматургу Мікалаю Рудкоўскаму.

Пазасезонны "сезон беларускага"

Учора прэм'ерай п'есы "Экзекутар" Аляксея Дударова ў пастаноўцы Сяргея Кавальчыка Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя М. Горкага распачаў свой новы праект "Сезон беларускай драматургіі".

праектам нам хацелася б засяродзіць увагу грамадскасці на самой праблеме. Бо апошнім часам (і гэта яркая адлюстравала Нацыянальная тэатральная прэмія) у краіне падобных спектакляў з'яўляецца не так шмат. А хто ж павінен быць прыкладам, як не тэатры, што маюць статус нацыянальных? Паказальна і тое, што ідэя ішла не "зверху" і не "знізу" — мы, можна сказаць, ішлі насустрач адно аднаму. Праграма "Сезона..." сфарміравалася з творчых прапаноў рэжысёраў ды драматургаў. І гэтым рэпертуарным крокам мы адкрылі сваю пляцоўку для далейшых увасабленняў твораў нашых аўтараў.

— "Сезон беларускай драматургіі", наколькі я зразумела, не супадае з межамі тэатральнага сезона? Ён ахоплівае куды большую часавую прастору...

— З "беларусізацыяй" гоголеўскага "Рэвізора" ўсё было інакш. Быццам бы Аляксей Дудараву інкогніта даслаў у тэатр своеасаблівы "працяг" гэтай п'есы — гэтка "сіквел". Ці нават "фанфік", бо тэкст быў напісаны "фанам" творчасці Гоголя, нікому не вядомым (а значыць, аматарам?) Дзянісам Швабскім. Тэатр зацікавіўся матэрыялам, і аўтарства было раскрыта...

— Так, гэта абсалютна новая п'еса, але яе дзеянне пачынаецца там, дзе завяршаецца "Рэвізор", бо следам за Хлестаковым у горад прыязджае быццам бы "генерал-экзекутар". Дый з вызначэннем жанру вы, не чытаўшы п'есу, паспяшаліся: у гэтай, па вызначэнні аўтара, трагікамедый-фантазіі ёсць элементы красаверу, бо выкарыстаны матывы некалькіх твораў Гоголя.

— Чула, будзе спектакль і пра Уладзіміра Мулявіна?

— Да яго стварэння дачыненне маюць Валянціна і Аляксей Ераньковы, Васіль Дранько-Майсюк. Да таго ж, наперадзе — увасабленне п'есы "Падводнікі" Андрэя Курэйчыка.

— Тады сустрэчная прапанова ад "К" — да кожнай прэм'еры рабіць больш падрабязную размову з яе стваральнікамі!..

Гутарыла
Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках: пад час рэпетыцыі
прэм'еры; Сяргей Кавальчык.
Фота Юрыя ІВАНОВА

У лялечнікаў — чарговая "Ладдзя Роспачы". Чарговая, бо зваротаў да гэтай аповесці Уладзіміра Караткевіча было безліч — драматычных, музычных, лялечных. Але пасля цяперашняй прэм'еры ў Беларускім дзяржаўным тэатры лялек, што доўжыцца крыху больш за гадзіну, але быццам яднае пералічаныя тры напрамкі, можна было б крыху і спыніцца. Думаю, не хутка яшчэ з'явіцца спектакль, дзе было б сказана больш, чым у гэтым, пастаўленым Аляксеем Ляляўскім.

А між тым, пачынае рэжысёр з максімальных абмежаванняў. Ні Боны Сфорцы, ні разгульнага жыцця Вылівахі, ні такой каларытнай сцэны са "скрыняй каштоўнасцей". Замест усяго гэтага — чамаданы настрой. Атмасфера "пераезду-пераходу": у іншы стан, у іншы свет, на іншы бераг... Асацыяцый — безліч. Дый самі чамаданы, зусім не "турыстычныя", адразу вымушаюць узгадаць усіх, хто з імі ў розныя часы выпраўляўся далей ад родных месцаў — у ссылку, выгнанне, на пасяленне. Першыя словы — Смерці (Уладзімір Грамовіч), якая вітаецца з Гервасіем (Дзмітрый Рачкоўскі). Бязрозка (Наталля Кот-Кузьма), якой наканавана стаць першым, адзіным і апошнім каханнем героя, амаль не персаніфікавана. У праграмцы яна нават пазначана ўсяго толькі як "дзяўчына". Дый каханне тое — дзе? Ні ўздыхаў-позіркаў, прызнанняў-дакрананняў,

якімі ў псіхалагічным тэатры выўляюць пачуцці і якія сталі ўжо закасацянелымі, мёртвым іштампамі. Але на апошніх тактах спектакля Гервасій раптам адчыніць свой "чамаданчык", выцягне адтуль белую сукенку-сарочку (з "раскінутымі" ў бакі рукавамі, тая ў адной са сцен "чыталася" як птушка-дзяўчына, птушка-душа), пакладзе на падлогу і пачне яе... лашчыць. І ў гэтай "недагаворанасці", тэатральнай умоўнасці раптам успыхне столькі зротыкі, колькі не бывае ні ў адной інтымнай сцэне!..

Даўно заўважана, што Аляксей Ляляўскі як ніхто ўмее візуалізаваць тэкст, "выцягваючы" з яго сэнсавыя начынне і даводзячы да ўзроўню звышэнсу. Восі і тут: ён то адштурхоўваецца ад фразы "У чарнільным адвечным змроку", то "расшыфроўвае" прозвішча Вылівахі (насамрэч, яно паходзіць не ад дзеяслова "выліваць", а ад назвы белай чаплі-вылівахі — не такой, як усе). Дык кажаце, Выліваха? У другім паядынку са Смерцю, дзе ў якасці шахматных фігур выкарыстоўваюцца перагорнутыя кубкі, Гервасій паўзе праз усю сцэну з кубкам поўным — і раптам перакрывае яго на роўную па-

У масавай свядомасці за Санкт-Пецярбургам трывала замацаваўся вобраз горада культуры, пераважна — класічнай, у "структуру" якога вельмі праблематычна, амаль немагчыма увесці што-небудзь авангарднае. Між тым, выстаўка "Мастацкі Пецярбург: шкло, эмаль, кераміка" з фондаў пецярбургскага Музея мастацкага шкла, што зараз экспануецца ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь, гэты стэрэатып калі не разбурае, дык ставіць пад сумнеў.

Музей шкла існуе з 2010-га, месціцца ў адной з пабудов Ялагінаўскага палацава-паркавага комплексу. Яго калекцыя складае каля васьмі тысяч экспанатаў. Асноўная частка калекцыі — творы, вырабленыя з 1940 па 1997 год на Ленінградскім заводзе мастацкага шкла. Побач з пастаяннай экспазіцыяй рэгулярна ладзяцца выстаўкі з элементамі нефармальнага сумаўля па праграме папулярнага сучаснага расійскага і замежнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Лепшае з прадстаўленага на гэтых акцыях потым трапляе ў музейны збор. Менавіта такое мастацтва і прадстаўляе зараз у Мінску пецярбургскі Музей мастацкага шкла.

Імёны Галіны Івановай ("Чорны аб'ект"), Вольгі Пабедавай (Арт-аб'ект "Я б л ы к"), Аляксандра Фокіна ("Краявід з дрэвам, якое ўпаля"), Ірыны Івановай ("Ігуана"), Уладзіміра Макавецкага ("Паляванне на Аднарога") шмат што гавораць людзям, дасведчаным у сучасных тэндэнцыях мастацкага шкла. Іх творчасць характарызуецца імкненнем выйсці за

Авангард класічнага паходжання

У.Макавецкі.
"Паляванне на Аднарога".

М.Усава. Вітраж з кампазіцыі
"Поры года".

межы функцыянальнасці, уласцівай гэтаму віду мастацтва, асэнсаваннем праз дэкаратыўныя формы пытанняў філасафічнага зместу.

Цікавыя ўзоры сінтэзу шкла і металу дэманструюць Павел Екушаў ("Медаль Гулівера") і Наталля Малейская-Малевіч ("Шпацыр"). Аўтарская кераміка ў мінскай экспазіцыі — гэта Вольга Някрасава-Карацеева, Васіль Цыганкоў, Алена Юрковіч ды іншыя. Яны эксперыментуюць з палівай, спалучаюць розныя гатункі і

верхню, ды так, што ён поўным і застаецца, з вадкасцю ўнутры. Фокус? "Парушэнне" ўсіх законаў фізікі? Так. Але ў гэтым — абсалютна дакладнае візуальнае ўвасабленне яго перамогі, дасягнутай парушэннем законаў "пакрокавай", "ланцужковай" логікі на карысць нечаканай крэатыўнасці. Акурат тое, што і было ў Караткевічавым апаведзе.

Падобная парадаксальнасць мыслення, парушэнне стэрэатыпаў — літаральна ва ўсім. Замест нейкай старадаўняй ладзі, на якой перапраўляліся "з варагаў у грэкі", замест якога-небудзь драўля-

нага чоўна, у якім здавён псукалі па рацэ нябожчыка, — шэрая металічная ванна-ночвы, што вымушае ўгадаць і цынкавую труну, і рэаліі 1930 — 50-х, і шмат чаго яшчэ. Для Ляляўскага заўсёды важная кожная дэталі: і чырвоныя пінжакі на кульгавай, "стэпавокай" працэсі (не блытаць са звыклымі невідучымі), і "прывід" "Белага квадрата" К.Малевіча, і дзверы, што расхінаюцца і падаюць долу, і адвечныя дахрысціянскія сімвалы вады і агню, пададзеныя абсалютна натуралістычна, але па правілах пажарнай бяспекі. Менавіта такога кшталту "дробязі" ста-

новяцца галоўнымі дзеючымі асобамі спектакля, сціраючы мякку паміж людзьмі і лялькамі (мастак — Валерый Рачкоўскі).

Гэтая еднасць таксама спрыяе стэльнасці пастаноўкі, вытрыманай у адным кірунку, амаль без іншародных полістылёвых украпванняў, здольных адразу ўнесці "ажыўляж". Ён рэжысёру не патрэбны, бо самым "жывым" персанажам дзеяння аказваецца... думка, неўміручасць самога працэсу мыслення, што разгортваецца на сцэне і, паралельна, сярод публікі. Не, артысты па зале не гоісаюць, што таксама бывае

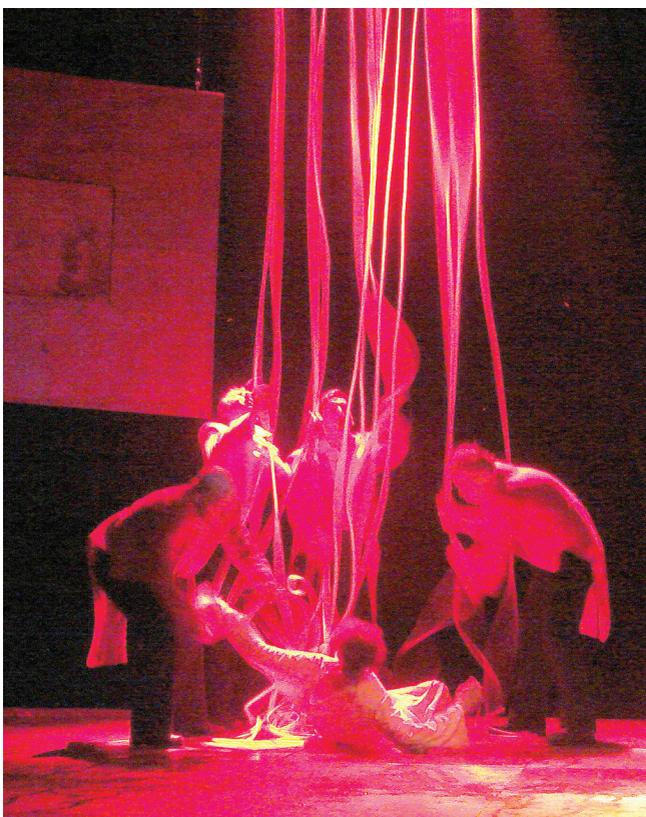
п'янюга, бабнік, бязбожнік, ерэтык, зланынец, пудзіла, абжора", як паводле Караткевіча называюць яго навакольныя, а найперш — шляхціч. У "перакладзе" на сучасную мову — інтэлігент. І за гэтым спалучэннем "шляхціч-інтэлігент" адразу паўстае яшчэ адзін пласт роздумаў: пра лёс гэтай "прастойкі" грамадства, якая ва ўсе часы заставалася носьбітам пульсуючай думкі, у тым ліку — пра лёс Радзімы.

Тут якраз прыходзіцца да месца знакаміты Паланэз Агінскага, назва якога і стала падзагалоўкам спектакля. Але вядомая мелодыя не гучыць

Каханне — у чамадане, а Роспач?

Звышсэнсы супраць "ланцужковай" логікі

бяспройгрышным варыянтам "ажыўляж". Але само паветра, здаецца, нават візуальна прасякнута асацыятыўнымі повязямі, пераўтварэннямі, роздумаў пра жыццё і смерць, прычым не толькі на фізічным узроўні. Ляляўскі закранае іншую сферу — смерць духоўную. Менавіта таму, гэўна, і з'яўляецца ў самой назве спектакля гэты дзіўнаваты падзагалоўак — быццам замест жанравага азначэння (ці, можа, гэта і ёсць новы-стары жанр?): "Развітанне з Радзімай".

Тады ўжо не дзіва, што змяняецца і сам галоўны герой. Перад намі — не "брахун,

"у лоб", тым больш, у выглядзе "нарэкі", што раптоўна "ўключаецца", а на палове ноты — выключаецца. Ляляўскі, як заўсёды, запрашае да супрацоўніцтва прафесійнага музыканта. Падкрэсліваю гэта асобна не толькі таму, што апошнім часам з'явілася мода "эканоміць" на музычным складніку, але і пад уражаннем нядаўняга прыезду "Балета Барыса Эйфмана" з прэм'ерным паказам "Братоў Карамазавых". Фантастычныя знаходкі ў харэаграфіі, глыбокі філасофскі энс спектакля, які замест "пераказу" рамана Ф.Дастаеўскага канцэнтруе ўвагу на псіхалогію натоўпу, дылема

"ўлада і вера", — усяму гэтаму "сімфанізму" не ставала такога ж музычнага развіцця, інтанацыйных тэмбравых лейтматываў, што сталучаліся б з харэаграфічнымі. А ў "Ладзі Роспачы" ўсё гэта ёсць.

Ягор Забелаў выкарыстоўвае асобныя інтанацыі Паланэза, найбольш характэрныя для ўсёй творчасці Агінскага, сплятаючы іх са сваёй аўтарскай тэмай. Музыка спектакля, нягледзячы на камерны склад выканаўцаў, што ўдзельнічалі ў запісе, дыхае сапраўдным сімфанічным развіццём і жывой джазавай імпрывізацыйнасцю, працягваючы нітакі ад Агін-

скага да П'яцолы. Віяланчэль з яе багаццем тэмбравых фарбаў замяняе і скрыпку, і акустычную гітару. Фартэпіяна ж гучыць наўмысна проста, быццам "па-аматарску", як яно гучала пад пальцамі шматлікай шляхты, дасведчанай у культуры. Гукавая сфера спектакля ўжо сама па сабе настолькі гнуткая, багатая на інтанацыйныя спляценні ды натуральныя "дадаткі" (косы точаць — тыя "вішчаць"), што не заўважна, дзе яна пераходзіць уласна ў пластыку. Персанажы набываюць свой уласны, адметны "крок" (балетмайстар — Яўген Карняг), які атрымлівае і гучае ўвасабленне, калі тупаюць па гулкіх металічных пласцінах. Такая немагчымасць падзяліць, дзе заканчваецца ўладанні аднаго віду мастацтваў і пачынаюцца — іншага, і ёсць найвышэйшы тэатральны сінтэз. Хаця — камусці новая "Ладзі..." зусім не спадабалася: маўляў, надта па метале грукаталі...

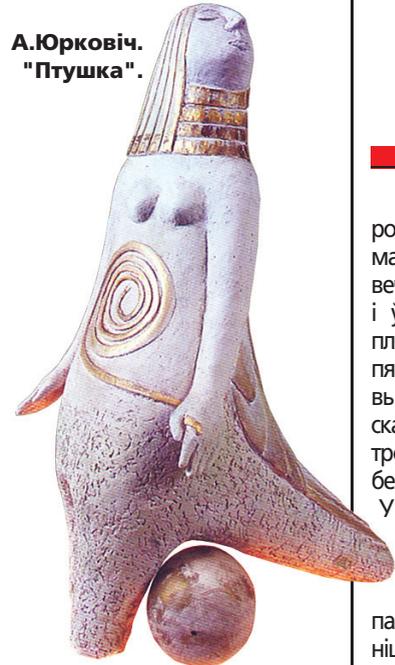
Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках: сцэны са спектакля "Ладзія Роспачы".
Фота
Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

колеры гліны. Не пакінуць аб'якавымі гледачоў эмалі Аляксея Мукушава, Ларысы Саломнікавай, Святланы Панамарэнка.

Падсумоўваючы, можна сказаць, што ў творчасці мастакоў Пецярбурга, якую мы бачым на гэтай выстаўцы, даволі гарманічна спалучаюцца авангардысцкая разняволенасць і класіцысцкая грунтоўнасць.

Выстаўка будзе працаваць да 21 мая. Пецярбуржцы ж, у сваю чаргу, у хуткім часе атрымаюць магчымасць пазнаёміцца з беларускімі майстрамі мастацкага шкла: наш Нацыянальны мастацкі музей разам з музеем шклозавода "Нёман" рыхтуе аналагічную выстаўку для паўночнай сталіцы Расіі.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

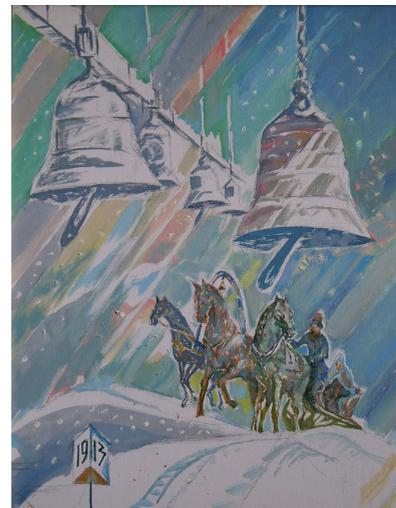
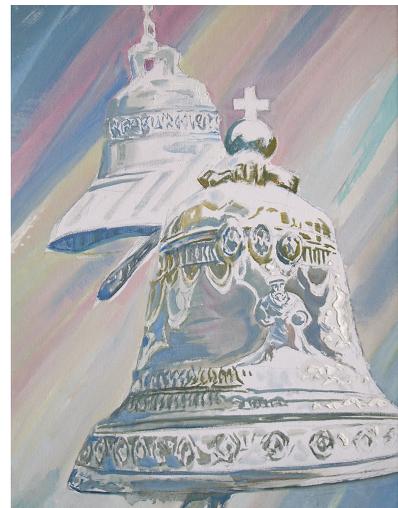
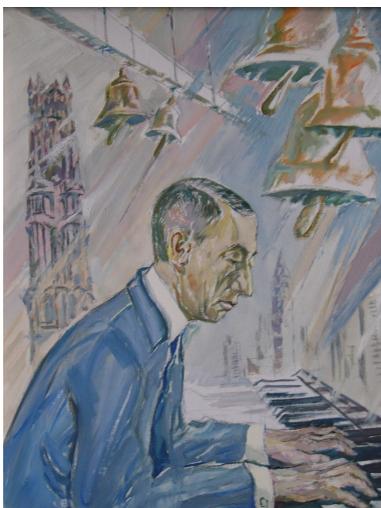

А.Юрковіч.
"Птушка".

Па кім звоняць званы?

У музыцы і жывапісе: гукі трыпціха

У сталічным ДOME дружбы нядаўна завяршыўся першы этап выстаўкі "Званы...", прысвечанай 140-годдзю з дня нараджэння Фёдара Шаляпіна і Сяргея Рахманінава. Аўтар экспазіцыі цыкла палотнаў — вядомы жывапісец і мастак кіно Уладзімір Чарнышоў. Менавіта рахманінаўская паэма "Званы" для сімфанічнага аркестра, хору і салістаў натхніла мастака на стварэнне галоўнага "цвіка" экспазіцыі — трыпціха: "Канцэрт С.Рахманінава ў ЗША", "Русь-тройка", "Цар-звон".

У.Чарнышоў. Трыпціх "Званы. Прысвячаецца Сяргею Рахманінаву".

Па словах Чарнышова, "двое сяброў — Фёдар Шаляпін і Сяргей Рахманінаў" для мяне — як два вялікія вечавыя званы, якія ўзбударажылі і ўскаланулі творчую багему ўсёй планеты. Паэма была выканана напярэдадні Першай сусветнай вайны, вынікам якой з'явілася Грамадзянская вайна ў Расіі, а знакамітая "Русь-тройка" ўжо па інерцыі канцілася ў бездань вялікіх і малых канфліктаў. У працы над трыпціхам мне было важна зразумець і адчуць, па кім звоняць званы і пра што яны звоняць... Дарэчы, сёлета музычнай паэме С.Рахманінава "Званы" споўніцца акурат 100 гадоў...

Акрамя трыпціха ў экспазіцыі былі прадстаўлены карціны, прысвечаныя Ф.Шаляпіну, над вобразам якога мастак працуе вольна больш за два дзесяцігоддзі. "Асобай Шаляпіна цікаўлюся з 1960-га, — кажа Уладзімір Фёдаравіч. — У час маёй вучобы ў Пензенскім мастацкім вучылішчы туды прыязджала дачка спевака Ірына Фёдараўна. Яна шмат расказвала пра бацьку. Актыўна працаваць над серыяй, звязанай з артыстам, я пачаў у сярэдзіне 1990-х. Прачытаўшы мноства ўспамінаў пра яго, стварыў шмат карцін, тым больш, што Шаляпін неаднойчы бываў у Мінску".

Падкрэсліваю, што Уладзімір Фёдаравіч падарыў тры свае карціны — "Ф.Шаляпін у Мінску ля фантана "Хлопчык з лебедзем", "Ф.Шаляпін

у Мінску 8 сакавіка 1896 г.", "Кветкі артысту. Трыумф" — Музею гісторыі горада Мінска.

У заключэнне, прывяду тры водгукі наконт выстаўкі "Званы...":

Наталля Машэрава, грамадскі дзеяч: "Як добра, што вы падарылі нам, беларусам, вялікага Шаляпіна! Сёння гэта нам патрэбна як паветра, як жыццё, каб будучыня наша адбылася, цудоўная будучыня, якой яе бачыў мой бацька. Ваша мастацтва дае надзею. Дзякуй вам!"

Уладзімір Гілеп, старшыня Беларускага фонду культуры: "Па-болей бы такіх грамадскіх з'яў, якія нагадвалі б пра багатае культурнае мінулае нашай краіны і Мінска, аб падзевых і асобах, што надавалі б на-

шаму краю і яго сталіцы імідж еўрапейскасці, а з ёю — цывілізаванасці. Радуе і тое, што грамадскасць Беларусі зацікаўлена спадчынай Шаляпіна — гэтага найвялікшага спевака Свету. І выстаўка У.Чарнышова "Званы..." — сведчанне павагі (а дакладней — любові) да гэтага Майстра".

Юрый Іванюў, загадчык аддзела фотаілюстрацый газеты "Культура": "У наш час — вялікі дэфіцыт на асветнікаў. Уладзімір Чарнышоў сваёй творчасцю выконвае гэтую місію. Шчыра. Высакародна. Таленавіта".

Цягам года выстаўка твораў У.Чарнышова будзе экспанавана ў іншых установах культуры горада.

Б.К.

Рэгіёны: тэндэнцыі і актуаліі

Рэцэпт Лідскага квасу, як ні стараўся, так і не выведзе: тайну брэнда на Лідчыне берагуць, нібыта будучая нявеста — свой пасаг. Усё правільна: не будзеш ашчаджаць — знікне, знівелюецца... Чым найперш уразіла культура раёна? Ідэяй завершанасцю Ліды і перспектывай не абы-якіх ідэй сяла. Я здзіўляюся б, калі было б інакш. Усе іміджавыя аб'екты сканцэнтраваны менавіта ў раённым цэнтры. І гэта не толькі завод па вырабе квасу, але і Лідскі замак, вакол якога закручваецца спіраль бясконцай творчай дзеі, і Палац культуры, з якім па шыкоўнасці сапернічаць можа хіба што аналагічны аб'ект у Кобрыне, і ДШМ са знакавымі фестывалямі, і раённы Дом рамёстваў (пра творчыя праекты апошняга — гаворка асобная).

Сельская культура раёна знаходзіцца, так бы мовіць, на "адваротным баку Месяца". Не, цікавых ідэй і тут хапае. Але ў пэўным сэнсе слова іх рэалізацыя знаходзіцца пакуль у зацэні раённага творчых захадаў, інакш кажучы — у прасторы бліжэйшых і не вельмі перспектывы. Замяна гэтым перспектывам і дэмаграфічная сітуацыя, і недахоп кваліфікаваных сельскіх спецыялістаў. Зрэшты, дзве названыя праблемы заўжды "прыходзяць" разам.

Не квасам адзіным: праекты — ёсць, а фінансы?

"Тэрыторыя рока" і не толькі...

Шмат чаго ў Лідзе я габачы ўпершыню. У фэа Палаца культуры працуе аўтамат па продажы кавы. Аўтамат — з маніторчыкам, на якім можна габачыць... відэапрэзентацыі трынаццаці мясцовых народных калектываў. Далей — болей. 1 мая ў Лідскім палацы культуры адкрыўся дзіцячы забаўляльна-гульнявы цэнтр "Планета забаў". Яго абсталяванне каштавала ўстанове 20 мільёнаў пазабюджэтных рублёў. Да слова, летась Палац зарабіў без малога мільярд. Сёлета гэты рубж мяркуе перасягнуць. Восем гадоў таму, калі Ірына Тур пачала кіраваць ПК, план па аказанні паслуг у 60 мільёнаў рублёў быў невыканальным. Але цяпер ва ўстанове штомесяц праводзіцца ад 50 да 80 сацыяльна-культурных мерапрыемстваў. У тым ліку — канцэртнае абслугоўванне 15 аграгарадкоў.

А ёсць яшчэ Адкрыты фестываль электрагітарнай музыкі ды некалькі штогадовых канцэртаў пад агульнай назвай "Тэрыторыя рока". На фестываль і канцэрты збіраюцца музыкі-аматары ці не з усёй Беларусі. Удзел у мерапрыемствах — платны.

Лідскі ПК нагадвае мурашнік: ніхто у службовых кабінетах не затрымліваецца. Інакш нельга: у райцэнтры дзейнічаюць Палац культуры чыгуначнікаў і Лядовы палац са сваімі шоу, што вымагае літаральна змагацца за канкурэнтаздольнасць. Якім чынам? Пры дапамозе рэкламы. Пра "шматпрофільны" кававы апарат вы ўжо ведаеце. Напоўніць выкарыстоўваюцца афішы, мясцовы друк, старонка ў сацыяльнай сетцы. Свайго ж сайта ў Палаца пакуль няма.

Недахоп, па меркаванні кіраўніка ўстановы, — значны. У лік праблем трапляе і адсутнасць прафесійнага гукарэжысёра. І гэта прытым, што Палац літаральна нашлігаваны "разумнай" апаратурай. Праблема — агульнарэспубліканская: спецыялісты такога кшталту ВНУ культуры не выпускаюць. Маўляў, нявыгадна. У выніку сучаснай тэхнікі "кіруюць" слухачы-акампаніатары. Між тым, "чысты"

Ірына Тур.

гук пад час канцэрта — ці не палова поспеху. Вось гэты поспех (у тым ліку і камерцыйную выгаду) мы часам і губляем беззваротна. Маркетологаў няма на раёнах, менеджараў — "прагназістаў" не хапае і ў нашых ВНУ.

"Старадаўніх муроў адраджэнне" і андэграўнд

Так называецца цыкл праграм, звязаных з "раскруткай" Лідскага замка. Апошні ў раёне называюць "крэпасцю". Па словах намесніка начальніка аддзела культуры Лідскага райвыканкама Марыі Еўтух, рэканструкцыя замка будзе завершана ў наступным годзе. На працяг работ абласны бюджэт выдаткаваў пяць мільярдаў рублёў, рэспубліканскі — сем. Але ўжо цяпер крэпасць "працуе".

Дык вось, аб праектах. Згаданы цыкл праграм у 2009 годзе атрымаў спецпрэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеля культуры і мастацтва. Апрача выстаўкі "Археалагічныя знаходкі Лідскага замка", што дзейнічае ў адной з веж, днямі ў мурах, як распавядае дырэктар Лідскага гісторыка-мастацкага музея Ганна Драб, адкрылася і школа археалогіі. Тут можна атрымаць навыкі абыходжання з артэфактамі ў, так бы мовіць, палявых умовах. І такая практычная музейная педагогіка карыстаецца вялікім попытам у наведвальнікаў, у тым ліку замежных.

Усе гэтыя акцыі ды ў дадатак — традыцыйны Фэст сярэднявечнай

культуры даюць музею магчымасць міжнароднага "прарыву". Ужо сёння ўстанова рыхтуецца да фэсту "Інтэрмузей" у Маскве. Гэта будзе другая па ліку прэзентацыя лідскіх музейна-педагагічных праектаў. Мала якая з раённых устаноў можа пахваліцца такой міжнароднай актыўнасцю. А дарэмна. Прынцып "У нас — усё тое, што і паўсюль" ніяк не працуе на рэнамэ работніка культуры. І ў Лідзе гэта цудоўна разумеюць.

Уся справа яшчэ ў тым, што Ганна Драб ніколі не баялася эксперыментавання. Узяць хаця б выстаўку альтэрнатыўнага мастацтва, што літаральна пераўтварае першы музейны паверх. Называецца выстаўка "Самакат Геракла" і пакрысе становіцца традыцыйнай. Асобныя з яе ўдзельнікаў знаходзяцца ў групе, як кажучы, сацыяльнай рызыккі. Але дырэктар музея гэта не палохае. Наадварот, Ганна Драб пры дапамозе мастацтва шукае гармонію грамадства. Шукае — і знаходзіць. Я такога, да прыкладу, у райцэнтрах ніколі не

не хапае. У выніку аптымізацыі Далескі СК пераўтвараецца ў клуб-бібліятэку. У Ганчарскім ЦДК дырэктар — сумяшчальнік, бо змушаны кіраваць установай і ў Сяльцы. У Голдаве працуе толькі мастацкі кіраўнік. Нешта трэба рабіць з установай вёскі Тарнова: двухпавярховы будынак утрымліваць проста нерацыянальна, бо штомесячныя камунальныя выплаты — астранамічныя па суме. А план па аказанні платных паслуг трэба кожны год нарошчваць і выконваць што б там ні было. Для маленькага клуба заданне ў 20 мільёнаў рублёў — як найвышэйшая мера маральнага і матэрыяльнага пакарання. У гэтым плане сяло з горадам параўнанню не вытрымлівае.

Кіраўніцтва аддзела культуры турбуе і кадравая нішчыміца, і невыканальныя для сяла планы па аказанні платных паслуг насельніцтву. У чым жа выйсце? Па меркаванні Марыі Еўтух, варты ўзяць тэя платныя паслугі з канкрэтнай колькасцю жыхароў, скарачэнне якой не спыняецца.

ме ўзаемадзяння з мясцовай клубнай установай. Пра станочы досвед супрацоўніцтва клуба ў Ганчарах і аграсядзібы ў Агародніках "К" пісала некалькі гадоў таму. Самы час гэты прыклад павялічыць у шэсць разоў.

Сярод сельскіх творчых праектаў ёсць і экалагічны — "Песні над Нёманам". лепшыя творчыя калектывы з Пескаўцаў, Сяльцы, Беліцы, Дакудава і Бярозаўкі прапаноўваюць тур па надбярэжжы. Кожны прыпынак ля клубных устаноў суправаджаецца платным канцэртам, конкурсамі рыбакоў і юшкі...

Ёсць план платных паслуг і ў райметацэнтры: 45 мільёнаў рублёў. Зарабляюць метадысты досыць арыгінальна. Разам з РДР прапаноўваюць ахвотным праграму "Беларускае вяселле на Лідчыне" (гадзіна каштуе 3 мільёны рублёў), а таксама выступаюць у складзе народнага ансамбля народнай музыкі "Гудскія гармонікі" (адзін канцэрт прыносіць 3 — 4 мільёны)... Словам, план выконваюць.

На Лідчыне прыдумваюць і эксперыментуюць

Лідскі замак у стадыі рэканструкцыі.

Заўтрашні дзень Бердава

З даўніны ў раёне ёсць што паглядзець і апрача Лідскага замка. Маю на ўвазе вёску Бердава. Тут, у колішнім сядзібным доме Дамбавецкага, месціцца Культурна-дасугавы цэнтр. Дарэчы, сядзібе сёлета спаўняецца 145 гадоў. Будынак, як і гаспадарчыя памяшканні, — адмысловы і таямнічы. Кажучы, па начах, калі клуб з бібліятэкай зачынены, з-за шыбак даносіцца галасы... А побач — старасвецкі парк, сажалка, крыніца, да добраўпарадкавання якіх прыступіў прыватнік Сяргей Панісаў. Выкупіў і адрамантаваў дом, дзе жыла калісьці прыслуга Дамбавецкага, прыступіў да ўзвядзення лазні.

Дырэктар Бердаўскага КДЦ Аляксандр Парфеньчык — поўны спадзяванняў на творчае супрацоўніцтва з Сяргеем Панісавым. Апошні не супраць таго, каб зрабіць роднае Бердава адным з маршрутаў "Залатога турыстычнага кольца" Лідскага раёна... Звесткі пра Дамбавецкага — мінімальныя. Кажучы, быў пазашлюбным сынам імператара Аляксандра II. Быў губернатарам Магілёўшчыны, любіў культуру, гісторыю, эканоміку... Амаль усе звесткі пра яго сабраны дырэктарам мясцовай школы Анатолемам Крупой.

Вось вакол гэтых трох асоб — дырэктараў школы, клуба і прыватнага прадпрыемства — і закручваецца сённяшняя падзея ў Бердаве. У парку дзейнічае летняя эстрада. Эскурсанты гуляюць па алеі, што вядзе да рэчкі Ведраўкі. Усю "губернатарскую" архітэктуру мясцовага краязнаўцы маршчы прывесці да ладу, у тым ліку і таямнічыя скляпенні, уваход у якія вядзе праз бібліятэку. Безумоўна, патрэбны фінансавыя ўкладанні, якіх пакуль не прадбачыцца. Але ёсць асобы — ёсць праект. А для яго рэалізацыі варты запасціся цяргеннем і, насуперак усяму, не губляць імпульсу.

Нешта трэба рабіць з установай вёскі Тарнова: двухпавярховы будынак утрымліваць проста нерацыянальна, бо штомесячныя камунальныя выплаты — астранамічныя па суме. А план па аказанні платных паслуг трэба кожны год нарошчваць і выконваць што б там ні было. Для маленькага клуба заданне ў 20 мільёнаў рублёў — як найвышэйшая мера маральнага і матэрыяльнага пакарання. У гэтым плане сяло з горадам параўнанню не вытрымлівае.

бачыў. Дарэчы, у Ноч музеяў устано-ва працавала з шасці вечара да шасці ранку. Інакш кажучы, было што паказаць.

Апошні нюанс, звязаны з Лідскім замкам. У жніўні райцэнтр праводзіць абласны Фэст квасу. У гэтым жа месяцы адбудзецца і абласное Свята традыцыйных рамёстваў. Феерычныя мерапрыемствы, дзе гасцей чакае процьма цікавостак, задуманы як працяг рэалізацыі праекта "Дух продкаў жывы ў нашых сэрцах". Праект рэалізоўваецца сумесна з літоўскім Тракайскім цэнтрам культуры. Але не квасам адзіным...

Зарабляюць нават метадысты

А што ж сяло? Дырэктар раённага метадычнага цэнтры Ірына Безазун распавядае, што на сёння ў раёне — 20 сельскіх клубных устаноў. Кадраў

Стоў няма, планы — высокія. Але і абвінаваціць у бяздзейнасці сельскіх работнікаў культуры не маю права. Узяць хаця б тэя Ганчары, дзе дырэктарам ЦДК — Ганна Булай (сочыць за станам установы і ў вёсцы Сялец). Ва ўмовах аптымізацыі выйсце яна знайшла эфектыўнае: абедзве вёскі паяднаны ўдзелам у народным аб'яднанні "Печкі-лавачкі". Уваходзяць сюды людзі сталага веку, тым не менш, гастралююць па ўсім раёне і няблага на гэтым зарабляюць.

Яшчэ адзін артыкул вясковых даходаў — супрацоўніцтва з гаспадарамі аграсядзіб. Літаральна днямі прайшло пасяджэнне Ганчарскага сельвыканкама, прысвечанае менавіта гэтай пытанню. Справа ў тым, што на тэрыторыі сельсавета — шэсць аграсядзіб. Старшыня сельвыканкама Ніна Урбанавіч вяла гаворку з іх гаспадарамі аб прагра-

Рэгіёны: анкета ідэі — прынцып ажыццяўлення

Менавіта на Лідчыне я пабачыў ужо рэальна акрэсленую перспектыву развіцця раённых дамоў рамёстваў. І звязана гэтая перспектыва далёка не толькі з павелічэннем колькасці сельскіх філіялаў РДР. Справа ў тым, што ўстанова, на радасць наведвальнікаў, пераўтварылася ў сінтэтычны Цэнтр прапаганды і развіцця мясцовага традыцыйнага мастацтва. Крыху дзіўна, што "заканадаўцай моды" ў дадзеным удасканаленні выступіла не Віцебшчына, якая першай займела разгалінаваную сетку дамоў рамёстваў, а Гродзеншчына. Яшчэ адзін доказ таго, што прыдумець — важна, але не менш важна — развіццё ўдасканаліць.

увагу шматлікіх наведвальнікаў, і не толькі мясцовых. Мясцовая турыстычная фірма "Святавіт" працуе з поўнай нагрузкай. Замежнікі цяпер цудоўна ведаюць, што апрача музея, крэпасці, касцёла абавязкова варта наведаць "Спадчыну". І не толькі таму, што працуе тут сувенірная крама ды пастаянна ладзяцца рамесніцкія майстар-класы, а яшчэ і з той прычыны, што пастаянны драматургічна вывераны тэатралізацыі надаюць Цэнтру арыгінальнасць, свежасць, яркасць. А кій-самабій, люлька-невыйкурка, ворак-самахват — толькі нагода пракласці масток ад рэчаў матэрыяльных да духоўных глыбінь беларускай душы.

Рэвалюцыйнае пераўтварэнне "Кастрычніка"

Адносна нядаўна Дом рамёстваў месціўся ў пасёлку Першамайскі. Уся нерухомасць — тры пакойчыкі плошчай 61 квадратны метр. Да Ліды — 10 кіламетраў. Нязручнасці — неймаверныя. Кіраўніцтва раёна вырашыла змяніць сітуацыю карэнным чынам. У 2010 годзе пад РДР быў адведзены будынак колішняга кінатэатра "Кастрычнік". Знаходзіцца ён непадалёк ад райвыканкама і Лідскага замка, у адміністрацыйна-гістарычным цэнтры горада. Паступова штат РДР павялічыўся да дзевяці творчых адзінак. А ўстанова пачала называцца "Раённы цэнтр рамёстваў і традыцыйнай культуры "Спадчына". І ўся яе дзейнасць на сёння з'яўляецца сцэльным доўгатэрміновым культурна-навуковым праектам. Мэты і задачы Цэнтра: адраджэнне традыцыйных унікальных тэхналогій, выраб рэчаў паводле старадаўніх мясцовых узораў, распрацоўка новых рамесніцкіх навыкаў; збіранне, захаванне, класіфікацыя і сістэматызацыя традыцыйных рамёстваў; выха-

Удзельніца Культурна-экалагічнага праекта "Песня над Нёманам" Таццяна Грышкевіч.

"У клеці — насыпіста"

Масток гэты вядзе і да камерцыйнага поспеху. Планы па аказанні платных паслуг "Спадчына" выконвае. Матэрыяльную базу ў цэнтры Ліды мае цудоўную. Ад выгляду і магутнасці муфельнай печы калег з іншых абласцей можа апанаваць зайздрасць далёка не белага колеру...

Але камерцыйная дзейнасць Цэнтра ніяк не замінае дзейнасці выхаваўчай. Да прыкладу, адна з платных паслуг — "Вяселле пад покрывам спадчыны". Сцэнарыі мерапрыемства —

Рэжысура драйву ў "Кола часу"

Алгарытм развіцця

ванне нацыянальна свядомага грамадзяніна на аснове лепшых традыцый народнай творчасці. Хтосьці скажа: агульныя словы. Пагаджаюся. Але за імі — праца, што прыносіць нестандартны вынік. Ды не будзем спяшацца.

Кірункі дзейнасці Цэнтра наступныя: выставачны, даследчы, вучэбна-метадычны і (!) тэатральны. Інакш кажучы, установа займаецца не толькі зборам ды музеефікацыяй найбольш каштоўных мастацкіх вырабаў, не толькі аналізуе сучасны стан і працэс развіцця рэгіянальных рамёстваў, ладзіць экскурсіі ды сустрэчы з майстрамі, не толькі арганізоўвае навучанне дзяцей і дарослых, але і з дапамогай ўласнага тэатра "Батлейка" ладзіць анімацыйныя праграмы каляндарных святаў. Вось мы і падышлі да квінт-эсэнцыі дадзенага праекта. Цэнтр — гэта своеасаблівы абрадавы тэатр, дзе рамесніцкія вырабы выступаюць не столькі музейнымі застылымі рэчамі, колькі інтэрактыўным антуражам для анімацыйнай дзеі, што пастаянна змяняецца.

Алена і Уладзімір Шчэліны — аўтары "Кола часу".

Менавіта на Лідчыне я пабачыў рэальна акрэсленую перспектыву развіцця раённых дамоў рамёстваў. І звязана гэтая перспектыва далёка не толькі з павелічэннем колькасці сельскіх філіялаў РДР. Справа ў тым, што ўстанова, на радасць наведвальнікаў, пераўтварылася ў сінтэтычны Цэнтр прапаганды і развіцця традыцыйнага мастацтва. Крыху дзіўна, што "заканадаўцай моды" ў дадзеным удасканаленні выступіла не Віцебшчына, што першай займела разгалінаваную сетку дамоў рамёстваў...

грукае тое кола па бруку непаразумення (пра непаразуменне і паміну няма), а весела і даверліва спявае пра жыццё...

Уладзімір Шчэлін — даследчык панямонскага фальклору. Займаецца рэканструкцыяй народных казак, мясцовых блазанскіх традыцый. Усё гэта імкнецца паставіць у Цэнтры. Алена Шчэліна, у сваю чаргу, стараецца надаць "Кола часу" ўласцівае вечнага рухавіка. Такі арганізацыйна-творчы драйв не можа не прыцягваць

унікальны. Усё ўязана вакол жыта (асновы дабрабыту): "Каб вам весела жылося, шчасліва вялося: у полі — уродзіста, у клеці — насыпіста, у млыне — намеліста, удзяжы — падыходзіста, на стале — уедзіста!". Вось гэтае жыта малоды і меле ў старажытных жорнах, а потым захоўвае ўсё жыццё. Таму і не дзіва, што па вяселлі ў "Спадчыне" — чэргі. Так што і ў Цэнтры — "насыпіста".

Дарэчы, неўзабаве ў "Спадчыны" з'явіцца і філіялы: у Ганчарах, Ходараўцах, Тарнове, Пескаўцах...

Яўген РАГІН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Лідскі раён — Мінск Фота аўтара

Хэдлайн рэгіёна: самадастатковасць адзела

Брэнд каштуе дорага

Малодшы сын збірае накрыўкі ад газіроўкі. Заморская фірма (няхай сабе і з прапіскай у Калядзічах) абвясціла маркетынговую акцыю: збяры 24 коркі і атрымай набор з трох шклян-бакалаў. Прынада — звычайная. Незвычайнае ў ёй тое, што на кожнай шклянцы адлюстраваны элементы традыцыйнай беларускай вышыўкі. Праўда, у яе тканіну ўпісаны сілуэт брэндавай бутэлькі. Эклектыка — неймаверная, але факт застаецца фактам: нацыянальная традыцыя становіцца хоць і не вырашальным рухальнікам гандлю, але немалаважным яго элементам. А за графічным эклектыку іранізаваць над замежным брэндам можна бясконца. Як, зрэшты, і над "Лідскім квасам", на пляшцы якога традыцыйная нацыянальная прыналежнасць увугле адсутнічае, а з маркетынгавага "ажыўляжу" ёсць толькі цытата з Аляксандра Пушкіна пра перавагі кваснога напою. А шкада, што толькі з яго.

Нацыянальны брэнд каштуе дорага. У свой час, калі шведская "ABBA" заваявала заакіяне, продаж легкавікоў "Вольва" павялічыўся ў Амерыцы на 70 працэнтаў. Той рэдкі выпадак, калі культурны брэнд не толькі перамог значнасць аўтамабільнай гандлёвай маркі, але і па-зямляцку дапамог ёй камерцыйна зацвердзіцца на замежным рынку. Канешне ж, нічога не даецца дарэмна, і для таго, каб праславіць радзіму, шведскаму гурту давялося неймавернымі высілкамі штодзённага пацвярджэння прафесіяналізму стаць заканадаўцам сусветнай моды на дыска-музыку. Той станоўчы выпадак, калі брэнд мастацтва стаў арганічна і брэндам камерцыйным. Наколькі ведаю, наша нацыянальная культура пакуль, на ўсеагульны жал, не спрыяе павышэнню продажаў МАЗаў ці БЕЛАЗаў.

Мулявінскія "Песняры", безумоўна, зрабілі першы крок да сапраўды сусветнай славы. А потым не заладзілася. І фольк-рок падаўся камусьці нефарматным, таксама як і кіраўнік гурта. Насуперак нягодам, "Песняры" Мулявіна брэндам засталіся. Але гэтую гандлёвую марку выкарыстоўваюць цяпер дзеля асабістай грашовай выгоды шматлікія "песняроўскія" клоны. Той адметны выпадак, калі прага камерцыйнага поспеху не толькі эксплуатае мастацкі брэнд, але і ўпэўнена нівелюе яго...

"ABBA", як і "The Beatles" — з'явы сусветна лёсавызначальныя. Цудоўна разумею, што мы толькі вучымся ўсведамляць, што шумілінская задымленая кераміка, касцюковіцкая разьба па дрэве, бездзежская карункі ды нацыянальны строй Магілёўшчыны — той цуд, які з выключнай дакладнасцю перадае беларускі менталітэт і духоўнасць. І не выкарыстоўваць гэты цуд для выхавання будучых пакаленняў, па-мойму, проста злачынна. Між тым, на ўроках працы, ведаю, падлеткі па-ранейшаму вырабляюць табурэткі. А ў айчынных крамах толькі нядаўна з'явіліся лялькі ў дакладна рэканструяваных строях канкрэтнага рэгіёна краіны. "К" пісала пра гэтую праблему неаднаразова. А ўяўляецца, якім выразным змог бы стаць набор з 21-й лялькі, апранутай у традыцыйны строй кожнага з раёнаў, скажам, Магілёўскай вобласці? Аднак кітайскі шырспажыў пакуль перамагае...

Ніхто не супраць цытавання Пушкіна на беларускіх абсягах. Урэшце, і нашы канкурсанты на "Еўрабачанні" спяваюць пастаянна па-англійску. Але ж гаворка — пра ўшанаванне і ўсплёненне найперш Беларусі. І калі наш мастацкі брэнд яшчэ не ўзняўся да ўзроўню гандлёвай маркі, хто нам не дазваляе займацца тым, чым займаецца ў нас знакаміты вытворца газіроўкі? Уявіце, пачак мукі, выпушчанай дзе-небудзь пасярод Гомельшчыны і Міншчыны, са старадаўнім рэцэптам (сучасныя, прызнаем, маюцца на пакунках пэўных брэндаў) блінцоў па-беларуску. Ды яшчэ і з коласаўскім "рэкламным" тэкстам: "...На ўслон штурчэліся аладкі, а дзеці іх даўно сачылі і на ляту блінцы лавілі..." Хтосьці з сённяшніх беларускіх дзяцей абавязкова запытаўся б у маці: "А што такое "ўслон"? Відзец, для тлумачэння ў ход пойдучы і сплюнікі, і даведнікі. Але ў выніку, глядзіш, і наша выступленне на якім-небудзь чарговым "Еўрабачанні" нагадае, што не абы-адкуль мы, а — менавіта з нашай незалежнай Беларусі.

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ІІ ПАЎГОДДЗЕ 2013 г.

Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752.

Брэстчына: разнастайнасць жанраў**Які ты, анёл?**

Чаму мы так любім святы? Можна, таму, што да іх вельмі прыемна рыхтавацца: прыдумляць добрыя віншаванні, з любоўю накрываць на стол, выбіраць падарункі. Але ёсць урачыстасці, якія патрабуюць не толькі знешніх атрыбутаў, але і асаблівага душэўнага настрою, нават духоўнага прасвятлення. Да такіх адносяцца дваццаці тры гады на чале з Вялікаднем.

У выставачнай зале Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра працуе выстаўка аўтарскіх калекцый сяброў абласнога клуба майстроў народнай творчасці "Скарб". Назва мерапрыемства — "Арт-Анёл-2013". Яго арганізатары імкнуліся адлюстраваць у мастацкіх творах здабыткі традыцыйнай народнай культуры. Але гэта тэорыя... На практыцы ж выстаўка суправаджаецца ўсім спектрам станоўчых эмоцый. А тэматыка мерапрыемства ахоплівае ўсе кірункі выяўленчага мастацтва, у прыватнасці — дэкаратыўна-прыкладнога. Прадстаўлены такія анёлы, якімі ўяўляюць іх майстры Берасцейшчыны. Гэта выразныя

карціны, пранікнёныя скульптуры, мудрагелістыя выцінанкі, вырабы з дрэва, гліны, паперы, тканіны, шкла ды воўны і многае-многае іншае, што адлюстроўвае тэму радасці, якая перапаўняе сэрца чалавека ў Вялікідзень.

У экспазіцыі — каля сотні работ трынаццаці майстроў... На першы погляд, нескладаны выраб Аляксандра Лазеркі адлюстроўвае моцнага і надзейнага анёла-ахоўніка. Просты кавалак дрэва пад разцом Ірыны Кушнярук задыхаў, загаварыў, ператварыўшыся ў цудоўнае пано.

У такой рэдкай на Брэстчыне тэхніцы, як валенне, высокае майстэрства прадэманстравала Наталля Глявацкая. Можна палюбавацца керамічнымі вырабамі Васіля Логвіна з Брэста і Васіля Савіча з Лунінецчыны. Эскізы і работы ў тэхніцы рослісу па шкле прапанавала Марыя Гралецкая з Пружанскага раёна, Людміла Гарашчук з Піншчыны парадавала празрыстым батыкам, незвычайныя творы ў тэхніцы выцінанкі прадставіла брастаўчанка Ніна Міхайлава, а анёлы з тканіны з'явіліся на выстаўцы дзякуючы Кацярыне Круцко з Баранавіч.

Наталля БЕРНАТ, загадчык інфармацыйна-аналітычнага і рэпертуарна-выдавецкага аддзела Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра

Веткаўшчына: абрадавыя традыцыі**Свяча як Ікона...**

Днямі супрацоўнік Веткаўскага музея стараверства і беларускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава Генадзь Лапацін выпускаў у адным з гомельскіх выдавецтваў кнігу "Ікона звалася Свячай. Абрад "Свяча" ў прасторы традыцыйнай культуры Гомельшчыны". У кнізе сабраны разам, класіфікаваны ды інтэрпрэтаваны звесткі пра ўнікальны абрад, распаўсюджаны на Гомельскім і Магілёўскім

"Свяча", як вядома, мае глыбокія карані, узыходзіць да язычніцкіх культаў, але цягам існавання натуральна ўключыла хрысціянскія ідэі. У такім цэласным і багатым на светапоглядныя алузіі выглядзе абрад дайшоў да нашых дзён.

Генадзь Лапацін даследуе духоўную спадчыну Веткаўшчыны і Гомельшчыны не адзін дзясятак гадоў. Менавіта на падставе ўласных назіранняў ён кваліфікавана і даходліва вылучае структуру абраду, грунтоўна аналізуе яго сучасны стан, абгрунтоўвае значнасць і неабходнасць "Свячы" як свята. "Каранямі "Свяча" ўзыходзіць да найстаражытнейшага культу

святчэннага агню: спачатку — агню хатняга агменю, а потым агню хрысціянскага, — піша навуковец. — "Свячай" у большасці вёсак называюць ікону, што належыць усім жыхарам вёскі. Паводле абраду, яна цягам года знаходзіцца ў адным доме, каб праз год перайсці да іншага гаспадара. У рытуальны комплекс уваходзіць свечка, якая пераносіцца разам з іконай. А спачатку была толькі свечка..."

Вялікую каштоўнасць, як падаецца, маюць аўтэнтычныя запісы абраду, зробленыя пад час экспедыцый Генадзем Лапаціным і ягонымі калегамі — супрацоўнікамі Веткаўскага музея.

Наш кар.

Валожыншчына: адрасы рамяства і носьбіты традыцый

Саматканя паясы на Валожыншчыне яшчэ ў 20-я гады ХХ стагоддзя насілі як элемент будзённага і святочнага строя. Яны выкарыстоўваліся ў сямейных (хрэсьбіны, вяселле, пахаванне) і некаторых календарных (Вербніца, Юр'я) абрадах.

Выраб паясоў тут адметны тэхналогіяй ткацтва "на ніту", раней распаўсюджанай ва ўсёй Беларусі. Але менавіта ў Валожынскім раёне старажытная тэхналогія захавана

Перад нараджэннем дзіцяці ткалі спецыяльны пояс — "спавівік": для дзяўчынкі — чырвоны ці ружовы, для хлопчыка — сіні ці зялёны. На заручынах маці маладой насыпала ў бутэлку жыта, абвязвала яе ручніком ці хусткай і абкручвала поясам крыж-накрыж, як дзіця. Свату на вяселлі завязвалі пояс паверх ручніка, праз правае плячо. Паясамі маладыя "выкуплівалі сабе месца" за вясельным сталом, упрыгожвалі шыю каню.

Валожыншчына па асаблівасцях традыцыйнай культуры з'яўляецца пераходнай зонай паміж двума гісторыка-этнаграфічнымі рэгіёнамі:

паясамі" кіруе вучаніца Марыі Мікалаеўны — Наталля Хаванская. Да слова, Наталля Феліксаўна зацікавілася ткацтвам праз тое, што ейная дачка наведвала гурток Марыі Мікалаеўны і дома хвалілася маці сваім майстэрствам. Цяпер у "Чароўных паясах" займаюцца пераважна дзяўчаты-падлеткі. Некаторым з іх прывілі інтарэс да ткацтва ў сям'і: ткала бабуля, ці старэйшая сястра хадзіла ў гурток да Марыі Мікалаеўны. Некаторыя прыйшлі займацца "за кампанію", з сяброўкамі. Яны пачынаюць з ткацтва "на нагу" самых простых, неперaborных паясоў. Саткаўшы два-тры такія паяскі,

"Казіны ступеньчык" і "Крываножка"

Удзельнікі "Ткачыкаў".

носьбітам традыцыі Марыяй Мікалаеўнай Стасяловіч 1927 г. н., што жыве ў вёсцы Сакаўшчына. Жанчына — народны майстар Беларусі. Цікавы спосаб замацавання нітак пад час ткання: аснова не прывязваецца да нерухомага прадмета для нацяжэння, а замацоўваецца на дзвюх нагах ці на талі і выцягнутай назе ткачыкі. Такім чынам, майстрыха можа ткаць у любых умовах (напрыклад, у полі). Таму ў Валожынскім раёне кажуць "ткаць на нагу", або "ткаць на назе".

Марыя Мікалаеўна пераняла майстэрства ад маці Вольгі Іосіфаўны Махінай 1900 г. н., якая жыла ў вёсцы Жомайдзь, і ад бабулі Ганны Губіч. Яны навучылі маленькую Марыю, як наснаваць пояс і выткаць самыя простыя карункі. Марыя Мікалаеўна называе наступныя арнаменты: "калодочка", "казіны ступеньчык", "ягадка", "грабелька", "жучок", "ёлчак", "вароня вочка", "пруцік". Пасты "базавы курс" дзяўчаты часамі вучыліся адна ў адной, выдумлялі новыя арнаменты. Такім чынам з'явіліся "двайнае грабелька", "кілішак", "капыцік", "лукатка", "гусіная лапка", "несканчоны", "рачок", "крываножка"...

Цэнтральнай Беларускай і Панямоннем. У Валожынскім раёне сустракаюцца згадкі пра ўжыванне паясоў пад час пахавання абраду (каня, які вёз труну з нябожчыкам, вялі на поясе), што характэрна для традыцыйнай культуры Панямоння. Марыя Стасяловіч перадае звесткі, пачутыя ад сваёй бабулі: некалі кашулька і пояс, у якіх хрысцілі дзіця, захоўвалі аж да смерці чалавека і клалі з ім у труну.

Што да календарных абрадаў, то Марыя Мікалаеўна паведаміла аб выкарыстанні паясоў пад час зажынак і дажынак. Як было згадана вышэй, пояс дарыла маладуха свякрусе ў першы год замужжа, ідучы на жніво. Поясам абвязвалі зажыначны ці дажыначны сноп, які стаяў усю зіму ў хаце на покуці. Гэты сноп называлі "Гаспадар"...

Ужо ў сталым веку Марыя Мікалаеўна вяла дзіцячы гурток "Чароўныя паясы" ў Сакаўшчынскім сельскім доме культуры, вучыла вырабляць паясы аднавяскоўцаў. Майстэрства перанялі некаторыя работнікі клубных устаноў раёна. Цяпер "Чароўнымі

пачынаюць асвойваць арнаменты, што атрымліваюцца ў выніку перабора нітак. Марыя Стасяловіч калі-нікалі наведвае гурткоўцаў пад час заняткаў, дае майстар-класы.

Хрысціна Лямбовіч, дырэктар Ракаўскага цэнтра фальклору, пераняла майстэрства ткацтва паясоў ад Марыі Мікалаеўны і цяпер кіруе дзіцячым гуртком "Ткачыкі", які заснавала пры сваёй установе.

У 2010-м быў створаны пакой-музей пояса Валожынскага рэгіёна пры Сакаўшчынскім сельскім доме культуры. У экспазіцыі сабраны паясы майстроў Валожыншчыны. З красавіка 2013 года, на пасяджэнні Рэспубліканскай навукова-метадычнай рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны, традыцыі ткацтва паясоў у Валожынскім раёне быў нададзены статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Беларусь.

Алена ЛЯШКЕВІЧ, метадыст па этнаграфіі Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці Фота аўтара

Бярэзіншчына: бібліятэчны агіттур

Адзін з творчых праектаў Цэнтральнай бібліятэкі называецца "Быць падлеткам — няпроста!". Ён прысвечаны прафілактыцы падлеткавых правапарушэнняў і рэалізоўваецца з 2010 года. Цягам першай дэкады красавіка бягучага года бібліятэкары зладзілі агіттур для навучэнцаў сельскіх і гарадскіх школьных устаноў "Не зламай свой лёс! Не скрадае!". Яго адметнасцю стала не выбарчае, а паўсюднае — лічы, эстафетнае — правядзенне ў бярэзінскіх школах дзён прафілактыкі асацыяльных паводзін падлеткаў.

За дзесяць дзён красавіка бібліятэчны агітцягнік наведваў тры гарадскія і дзесяць сельскіх школ: Багушэвіцкую, Паплаўскую, Лешніцкую, Пагосцкую, Любушан-

Ці лёгка быць падлеткам?

скую, Ушанскую, Гарэніцкую, Капланецкую, Сялібскую, Брадзецкую. Вучням сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту былі прапанаваны формы пазітыўнай прафілактыкі падлеткавага крадзяжу: Гадзіны душэўнага ўзрушэння "Чужое скраў — свой лёс зламаў", урокі маралі "Чорнае клаймо злодзеш", агіттрыбуны "Радуйся шчаслівай маладой долі, не будзь злодзеем ніколі!". Галоўная мэта мерапрыемстваў — намалюваць чорны партрэт сацыяльнай з'явы, паказаць маштабы загубленых лёсаў. Акцэнт быў зроблены не на простае агучванне агульнавядомых перасцерагальных ісцін, а на адлюстраванне згубнага ўплыву адмоўных схільнасцей на маладыя лёсы.

Інструмент бібліятэчнага ўплыву — не запалохванне, а адлюстраванне прыкладаў, калі ўласная сіла волі і сумленне, мудрыя ўрокі старэйшых засцераглі маладых ад бяды, дапамагалі ўсвядоміць загананасць учынку і раскаяться. Для гэтага бібліятэкары выкарыстоўваюць вобразна-эмацыйныя формы: прыпавесці, байкі, нявыдуманыя жыццёвыя гісторыі ды эпізоды з мастацкіх твораў, спавядальныя лісты з калоніі непаўналетніх, пакаяныя прызнанні маладых правапарушальнікаў...

Тамара КРУТАЛЕВІЧ, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Бярэзінскай ЦБС, аўтар праекта "Быць падлеткам — няпроста"

Гэтай ноччу мы даведаемся, якое месца ў фінале "Еўрабачання", што праходзіць у шведскім Мальме, зойме прадстаўніца нашай краіны Алена Ланская. А пакуль аматары музыкі з усёй Еўропы і многіх краін свету чакаюць абвешчання імені пераможцы, карэспандэнт "К" вырашыў высветліць, чым жыве апошнія дні трэці па велічыні і адзін з найстарэйшых ды найбольш індустрыялізаваных гарадоў Швецыі, размешчаны ў паўднёвай правінцыі Сконэ, а таксама тое, якая культурная праграма апрача самога конкурсу там прадстаўлена. Аднак заць на некалькі пытанняў для чытачоў "К" пагадзіўся Самуэль ТЭЛІН, куратар аддзела выставак Музея Мальме, з якім мы звязаліся напярэдадні конкурсу.

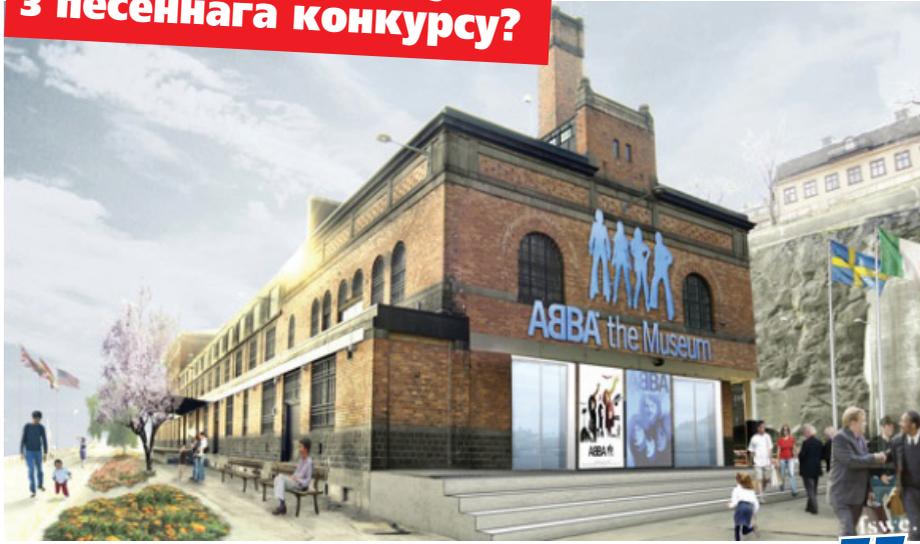
А што ў Мальме?

— Наколькі цікавае для жыхароў Мальме правядзенне "Еўрабачання"?
— Не будзе перабольшаннем, калі скажу, што "Еўрабачанне" — справа, якой у той або іншай форме займаецца літаральна ўвесь горад. Мальме жыве конкурсам ужо некалькі апошніх месяцаў, і чым

су мае калегі рыхтаваліся да вялікага наплыву турыстаў. Адпаведна была павялічана колькасць прадстаўленай у музеі сувенірнай прадукцыі, ды і сам графік працы нашай установы быў зменены для зручнасці турыстаў. І хоць да "Еўрабачання" ў нас не была створана нейкая адмысловая выстаўка, тым не менш, музей мае што прапанаваць. Гэта датычыцца і пастаянных экспазіцый, і часовых выставак. А аўдыягіды, прадстаўленыя на дзясятках моў свету, змогуць дапамагчы сарыентавацца ў музеі практычна любому замежнаму госьцю. Да таго ж, увесь горад, асабліва яго цэнтр, — таксама адмысловая выставачная пляцоўка...

Як адзначаюць першыя наведвальнікі музея, праект атрымаўся вельмі арыгінальным і, што немалаважна, жывым. Прыхільнікі шведскай чацвёркі змогуць агунацца ў атмасферу 70-х гадоў мінулага стагоддзя. Да прыкладу, у адной з залаў музея госьці змогуць развучыць танцы ў стылі дыска 1970-х і паўдзельнічаць у прысуджэнні звання пятага члена легендарнага музычнага калектыву, а таксама ўбачыць касцюмы яго ўдзельнікаў, студию і нават паспрабаваць самастойна зрабіць музычнае відэа. Асобная зала будзе прысвечана пачатку гісторыі гурта ў 60-я гады, там жа прадставяць макет катэджа на востраве Вігса, дзе былі напісаны самыя раннія песні калектыву. Яшчэ адной славатасцю музейнай экспазіцыі стане верталёт, які калісьці быў намаляваны на вокладцы альбома "Arrival".

Як шведы здымаюць "культурную пенку" з песеннага конкурсу?

Музей да "Еўрабачання"

бліжэй фінал музычнага форуму, тым больш узрастае зацікаўленасць. Па шчырасці, мы не губляем надзеі на другую запар перамогу на "Еўрабачанні". Дарэчы, сярод жыхароў і гасцей нашага горада апошнім часам стала папулярна рабіць стаўкі ў букмекерскіх канторах на перамогу таго або іншага канкурсанта. Наколькі ведаю, сёння большасць аматараў музыкі ставіць на перамогу спявачкі з Даніі, прыхільнікаў якой у сталіцы сёлетняга "Еўрабачання" ці не найбольшая колькасць, што тлумачыцца вельмі проста: адлегласць ад Мальме да Капенгагена

Да конкурсу — новы музей

Нягледзячы на тое, што з-за сёлетняга Чэмпіянату свету па хакеі "Еўрабачанне" праходзіць не ў Стакгольме, а ў Мальме, сталіца Швецыі не засталася безважнай да конкурсу. У прыватнасці, 7 мая там адкрыўся музей, прысвечаны ці не самым вядомым выканаўцам з гэтай краіны — гурту "ABBA", пераможцаў конкурсу "Еўрабачання" 1974 года.

Адметнасцю музея можна лічыць і той факт, што білеты ў яго будуць прадавацца выключна па безнаўным разліку.

Трэба сказаць, што Музей "ABBA" стаў часткай музычнай Залы славы Швецыі. Музейны комплекс, прысвечаны гісторыі папулярнай музыкі гэтай краіны, размешчаны ў цэнтры Стакгольма, што само па сабе мусіць прыцягваць натоўпы турыстаў. У прыватнасці, кіраўніцтва ўстановы разлічвае прымаць да 200 тысяч наведвальнікаў на год.

І яшчэ колькі фактаў пра гэты шведскі музей. Так, на рэалізацыю праекта было затрачана пяць гадоў. Акрамя таго, музей займае прыкладна дзве тысячы квадратных метраў і размешчаны ў пяціпавярховым будынку.

Кастусь АНТАНОВІЧ
На здымках: даўніна і сучаснасць знаходзяцца побач у архітэктуры музеяў у Мальме і Стакгольме; экстэр'ер і інтэр'ер Музея "ABBA".

Ці самі з вусамі?

А што можа прапанаваць у плане музеяў, прысвечаных сваім музычным зоркам, Беларусь? Думаецца, не трэба праводзіць сацыялагічнае апытанне, каб пераканацца, што пра існаванне такіх музеяў ведае вельмі мала нашых суайчыннікаў. Тым не менш, яны — ёсць і маюць, да слова, вельмі цікавыя калекцыі. Гэта і Дзяржаўны музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Рэспублікі Беларусь, і Музей Уладзіміра Мулявіна, адкрыты ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі, і Музей Чэслава Нэмана ў Старых Васілішках, што на Шчучыншчыне.

Але ці могуць разлічваць гэтыя ўстановы хаця б на нейкую долю ад папулярнасці Музея "ABBA"? Прынамсі, хочацца ў гэта верыць, бо ў тым жа Мемарыяльным пакоі Мулявіна прадстаўлена гітара артыста, фартэп'яна, касцюмы, а таксама дакументы, фотаздымкі з сямейнага архіва, асабістыя рэчы. Усё гэта пры добрай раскрутцы і стварэнні інтэрактыўных выставак можа прыцягнуць пад час правядзення Чэмпіянату свету па хакеі, што пройдзе ў наступным годзе ў Мінску, тысячы прыхільнікаў творчасці "Песняроў" з краін былога СССР. Галоўнае ў музейнай справе, як кажуць, — не праспаць.

Рэйтынг ідэй з ІНТЭРНЭТ-ПРАСТОРЫ

Пяцёрка пра Сеціва. І не толькі...

Міхаіл РЫБАКОЎ,
дырэктар
Рэспубліканскага цэнтра
нацыянальных культур:

У рабоце Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур з этнічнымі супольнасцямі ў Беларусі і нашымі суайчыннікамі за мяжой усё часцей даводзіцца сутыкацца з сучаснымі тэхналогіямі, якія не толькі істотна ўплываюць на эфектыўнасць працы ўстановы, але і з'яўляюцца моцнымі папулярызатарамі культуры. Яскравы прыклад: пасля велізарнай папулярнасці песні "Gangnam Style" карэйскага выканаўца Пак Чэ Сана да нас, у Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур, звярнуліся дзясяткі чалавек з жаданнем вывучаць карэйскую мову.

1. Скайп

Праграма дазваляе хутка наладжваць зносіны ў рэжыме рэальнага часу і бачыць суразмоўцу, а правядзенне скайп-канферэнцый — гэта вельмі запатрабаваная навінка ў нашай працы. Так, зусім нядаўна армянская дзяспара ў Беларусі ўдзельнічала ў падобнага кшталту кантакце са сваімі землякамі з шасці краін у он-лайн-рэжыме, і ўсе маглі адначасова бачыць адно аднаго ды, вядома ж, пагутарыць. Адзіная складанасць — дамовіцца пра час сустрэчы і мець аплачаны доступ да рэсурсу он-лайн-канферэнцый.

2. Сацыяльныя сеткі

Дзяспары скарыстоўваюць іх для хуткага абмену інфармацыяй і навінамі. Гэты сродак больш актуальны для маладых прадстаўнікоў нацыянальных супольнасцей. Разам з тым, многія карыстаюцца сацыяльнымі сеткамі для хуткай сувязі з землякамі і знаёмымі.

3. Сайт

Гэта магчымаць дзяліцца вопытам, разнастайнай інфармацыяй і навінамі з многімі зацікаўленымі асобамі, асабліва з тымі, хто хоча быць у курсе тэматычных падзей. У перспектыве Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур плануе абнавіць уласную старонку да больш дынамічнага і інтэрактыўнага ўзроўню, выкладваць на ёй відэа, аўдыя, мультымедыяныя прэзентацыі, зрабіць свой электронны бюлетэнь з інтэрнэт-старонкамі нацыянальнасцей у Беларусі і суайчыннікаў замежжа. На абноўленым сайце, думаецца, будзе запатрабавана цікавая ідэя выкарыстання інтэрнэт-апытання наведвальнікаў сайта. Так можна вывучаць і ўлічваць у працы незалежныя меркаванні людзей па тым або іншым пытанні.

4. Фоташэрагі

У якасці навінак у працы Цэнтра мы пачалі выкарыстоўваць пры правядзенні прэс-канферэнцый мультымедыяныя прэзентацыі і фоташэрагі, што дазваляе разнастайць выступленні ўдзельнікаў ды зрабіць іх больш яркімі і жывымі, цікавымі для журналістаў.

5. Лічба

Магчымасці лічбавага фота, відэа і аўдыя дазваляюць ствараць мультымедыяныя дыскі з разнастайнай інфармацыяй аб рэалізаваных праектах, што не толькі дазваляе захоўваць перадавы вопыт, але і дзяліцца ім з іншымі. Так, у Цэнтры, па выніках 2012 года, падрыхтаваны дыскі "Метадзчыныя матэрыялы для беларускіх суайчыннікаў за мяжой" і "Шматнацыянальная палітра Беларусі" для нацыянальных супольнасцей у нашай рэспубліцы. Паспяховасць праектаў дазваляе казаць пра магчымасць іх працягу.

Не так часта гледачы маюць магчы-масць зазірнуць у прыватны збор. Калі прыняць гэта за правіла, дык калекцы-янер Ігар Сурмачэўскі трапляе пад катэ-горыю "Рэдкае выключэнне". Апрача таго, што частка калекцыі зараз захоўваецца на дэпазіце ў Нясвіжскім палацы і там жа экспануецца, Сурмачэўскі прыклаў ня-мала намаганняў, каб шэраг каштоўных рэчаў, якія маюць дачыненне да беларус-кай гісторыі, узабагаціць дзяржаўныя збо-ры ды ўпрыгожыць хрысціянскія святыні. Нездарма дабрачыннасць калекцыянера адзначана Апостальскім бласлаўленнем Папы Рымскага Бенедыкта XVI, ордэнам Ефрасініі Полацкай, Граматай-падзякай генерала Ордэна Меншых Братоў Капу-цынаў Маўра Ёры, ордэнам Кірылы Ту-раўскага II ступені.

Дарэчы, калекцыянер — не адзіная іпастась спадара Ігара. Сурмачэўскі ў 1984 годзе скончыў з чырвоным дыпломам наш Тэатральна-мастацкі інстытут як спе-цыяліст па дэкаратыўна-прыкладным мастацтве. Прафесію, запісаную ў дып-ломе, Ігар не забыў дагэтуль: як дызай-нер праектуе інтэр'еры. Сурмачэўскі так-сама ўдзельнічаў у мастацкіх выстаўках,

У Нацыянальным гістарычным музеі паказалі выстаўку пад інтрыгуючай назвай "Скарбы шляхецкіх архіваў. Графіка, да-кументы, сфрагістыка XV — XIX стагоддзяў са збору Ігара Сур-мачэўскага". Выстаўка найперш ўражае сваімі экспанатамі, с-род якіх — старажытныя геагра-фічныя карты, гравюры, Грамата караля Жыгімонта III на будаў-ніцтва кляштара пры царкве Свя-тога Духа ў Мінску (1617 г.), васко-вы адбітак каралеўскай пячаткі ды іншыя каштоўнасці. Па-дру-гое, цікавы сваёй нязвыкласцю той факт, што каштоўнасці, якія зносяць гонар любому музею, належаць прыватнай асобе.

час быў шчаслівым, бо для яго рэстаўра-цыя ікананісы сімвалізавала аднаўленне духоўнасці, вяртанне ў грамадскі побыт вечных каштоўнасцей.

З цягам часу ў ягонай калекцыі з'яві-лася драўляная скульптура, прывілеі ды граматы каралёў Рэчы Паспалітай, ге-аграфічныя карты і гравюры XVI — XVII стагоддзяў. "Я хачу сабраць, адрэстаўра-ваць і вярнуць з нябыту хоць частку нашай шматпакутнай гісторыі. Для мяне шчасце — патрымаць у руках і адчуць на-вобмацак жывыя сведчанні славы нашых продкаў", — кажа ён.

Інтуіцыя або прынцыпы?

На думку спадара Ігара, сапраўдны калек-цыянер акрамя ведання гісторыі мастацтва і матэрыяльнай культуры мусяць мець інту-іцыю, трохі авантурызму ды гэўныя мараль-ныя прынцыпы.

"Паміж чалавекам і ягонай працай, яго матэрыяльным атачэннем існуе духоў-ная сувязь. Тым больш, калі гаворка ідзе пра калекцыянера і ягоную калекцыю. Бо рэчы, якія чалавек збірае свядома ды мэ-танакіравана, найлепшым чынам адлюс-троўваюць яго ўнутраны свет. Спачатку

сабор, што на Нямізе. Прынёс у святыню, а мне кажучы, што ў адной з царкваў Ві-цебска скралі з аналая абраз Казанскай Божай Маці, і адбылося злачынства акур-рат у дзень святкавання гэтага святога аб-раза — 21 ліпеня. Віцебскі святар прыехаў, каб знайсці нейкую замену. Адрэстаўрава-ны мною абраз аказаўся вельмі дарэчы ў якасці замены".

Разам з дзяржавай

Адаючы належнае метафізічнаму чынніку працы рэстаўратора і захап-ленню калекцыянера, трэба адзначыць, што Ігар Сурмачэўскі глядзіць на жыццё прагматычна. Прынамсі, з такіх пазіцый ён ацэньвае і стасункі калекцыянераў ды дзяржавы. Ён згадвае час, калі калек-цыянеры баяліся дэманстраваць свае зборы, каб не мець непрыемнасцей. "Сёння ж, — кажа спадар Ігар, — мець калекцыі — прэстыжна. Мастацкія твo-ры і гістарычныя артэфакты збіраюць установы, што дбаюць пра свой імідж, і прыватныя асобы, якія могуць сабе гэта дазволіць. Ёсць прыклады плённага супрацоўніцтва калекцыянераў з дзяр-жавай.

А калі музей калекцыяй?

Пра кубкі Радзівілаў ды чамадан грошай на аўкцыёне

рэспубліканскіх і ўсесаюзных, працаваў у Мастацкім фондзе Беларусі. У 1988-м па-чаў пісаць іконы і рэстаўраваць тэмперны жывапіс. А калекцыю стаў збіраць яшчэ ў 1977-м.

Пачаў з іконы

Сам Ігар Сурмачэўскі распавядае пра гэта так: "Напэўна, мая калекцыя пачалася са слоў матулі пра зямлю, дзе я нарадзіўся, са слоў бабулі аб продках. Мае першыя словы таксама былі на роднай мове. Я нарадзіўся ў сакральным месцы Беларусі — пад Дзяр-жынскам, у вёсцы Вязань, былым уладанні Багдашэўскіх. Там вялікія клёны шляхетнага парку Шпалеры з дзяцінства прывілі мне любоў да гісторыі... А фактычна маё збі-ральніцтва пачалося з таго, што я прыдбаў у аднакласніка ікону. За 25 рублёў — нема-ля грошы для другой паловы 1970-х. Ад-накласнік вынес ікону з падвала панельнага пляціпавярховіка. Патлумачыў, што яна на-лежыла бабулі, а дома ён іконы не трымае, бо — камсамolec..."

У студэнцкія гады Ігар Сурмачэўскі збі-раў старыя, XVIII — XIX стст., кнігі, датыч-ныя беларускай гісторыі, знаходзячы іх на кніжных развалах Мінска і Масквы. Больш грунтоўна ягоная калекцыя пачала папаў-няцца ў 1990-я, калі ў немалой колькасці з'явіліся прыватныя калекцыянеры, адпа-ведна — антыкварныя крамы з сапраўднымі гістарычнымі рарытэтамі. У гэты ж час Ігар Сурмачэўскі пачаў сур'ёзна займацца рэстаўрацыяй ікон, тэмпернага жывапісу.

У 1990-я царква вярталася ў грамад-скае жыццё, вернікам вярталі храмы, якія трэба было аздабляць. Для калек-цыянераў жа іконы былі і прадметам гонару, і мэтай укладання грошай. Рэстаў-ратораў ды ікананісцаў катастрофічна не хапала. Для Ігара як для творцы гэты

У тэму

А як у суседзяў?

А як справа папаўнення дзяр-жаўных музейных збораў праз набыццё каштоўнасцей на аўкцы-ёнах пастаўлена ў іншых краінах?

"На жаль, — кажа Ігар Сурмачэўскі, — многія артэфакты нашай гісторыі, якія калі-нікالی з'яўляюцца на аўкцыёнах, трапляюць да палякаў, расіянаў, украінцаў. Актыўна шчыруюць сёння ў гэтым на-прамку літоўцы. Іх дэлегацыя на замеж-ным аўкцыёне складаецца з трох чалавек: гэта эксперт-мастацтвазнаўца, банкір і су-працоўнік міністэрства. Дэлегацыя, умоў-на кажучы, мае чамадан грошай і карт-бланш на іх выкарыстанне. Цікаваць жа для іх уяўляе ўсё, што датычыць гісторыі Вялікага Княства Літоўскага. Можа быць у дэлегацыі і нехта чацвёрты — калекцы-янер, які ведае сітуацыю на рынку антык-варыяту і можа назваць рэальную цану на тую або іншую рэч. Скажам, за слупкі пояс-могучы запраسیць паўмільёна долараў, між-тым, як цана яму — 50 — 100 тысяч. Ці не ўсё начыне Віленскага дольнага замка — рэзідэнцыі вялікіх князёў — набыта такім чынам..."

меркаваў, што сам збіраю абразы для калекцыі і працы, а пасля зразумеў: абразы самі шукаюць свой шлях да рэстаўратора. Часам бачыш абраз, які, паводле логікі, мусяў бы трапіць у мастацкую калекцыю, а не ў храм. Так здарылася ў 1990-я з ана-лойным абразом Казанскай Божай Маці XIX стагоддзя. Калі я яго адрэстаўраваў, у мяне узнікла містычнае жаданне аднесці абраз у царкву. Павёз яго ў Свята-Духаў

Некалькі кубкаў, якія належылі Ра-дзівілам, трапілі ў экспазіцыю музея-запаведніка "Нясвіж", дзякуючы таму, што адзін замежны калекцыянер высачыў іх на аўкцыёне, выкупіў для нашай кра-іны за свае грошы, а беларускія калекцы-янеры хутка сабралі патрэбную суму, каб кампенсаваць яму фінансавыя страты. У дзяржавы грошы, можа, і знайшліся б, але у дадзеным выпадку была патрэбна аператыўнасць. Пакуль запыт на выдатка-ванне валюты праходзіў усе інстанцыі, тыя кубкі купіў бы хто іншы, і не трапілі б яны ў Беларусь..."

На думку Ігара Сурмачэўскага, прыв-атныя калекцыянеры могуць зрабіць немалы ўнёсак у справу культурнага ад-раджэння і патрыятычнага выхавання. Ужо ёсць прыклады, калі рэчы з прыв-атных збораў знаходзяцца на дэпазіце і экспануюцца ў дзяржаўных музеях: у Нясвіжы, Міры, сталічным Музеі гісторыі горада. "Але даўно наспела патрэба зай-мець хаця б у сталіцы музей прыватных калекцыяй. Каб такая ўстанова ўтварыла-ся, знайшлося б шмат ахвотных прад-ставіць там свае скарбы. Калекцыяна-ванне — гэта свайго роду творчасць. А творцы патрэбны глядач..."

Пётра ВАСІЛЕЎСкі

На здымках: Ігар Сурмачэўскі; гравюра з выявай Гродна (1575 г.).

Фота аўтара

Серыя "Беларускі радавод" папоўнілася чарговым томам: гэта зборнік "Ваньковічы". Кніга выйшла ў выдавецт-ве "Беларуская Энцыклапедыя імя Пётруся Броўкі".

Род Ваньковічаў даў радзіме шмат слаўных імёнаў, але быць, так бы мовіць, стрыжнявой постаццю, "брэндам" роду выпала Валенцію Ванковічу — знанаму жывапісцу-рамантыку. У выяўленчым мастацтве Беларусі яму належыць роля, падобная да той, якую ў літаратуры адыграў Адам Міцкевіч. Нездарма твор-цы сябравалі.

Брэнд роду

Ваньковічы: Валенцію, Мельхіёр, Эдвард

Нарадзіўся Валенцію Ванковіч на Бярэзіншчыне ў 1800 годзе, памёр у 1842-м у Парыжы. А май-стэрняй і крыніцай натхнення для

яго быў Мінск. Цяпер у мінскім доме Ванковічаў — экспазіцыя культуры і мастацтва 1-й паловы XIX стагоддзя. Менавіта тут днямі адбылася прэзентацыя новай кнігі "Беларускага радаводу".

Вокладку кнігі ўпрыгожвае герб роду Ванковічаў "Ліс". Над артыкуламі зборніка працавалі супрацоўнікі Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, філіяла — "Дом Ванковічаў", Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі, а таксама мастацтвазнаўцы ды гісторыкі Мінска і Масквы. Складальнікі зборніка пры падборы аўтараў кіраваліся не стату-сам навукоўцаў, а ўзроўнем іх дасведчанасці, таму тут змешча-ны артыкулы і малодшых навуковых супрацоўнікаў, і дактароў навук. Усяго аўтараў — 17, артыкулаў — 29.

У кнізе распавяда-ецца пра радавод Ванковічаў, а таксама пра найбольш яркіх прадстаўнікоў роду: гэта, зразумела, мастак Валенцію, журналіст і пісьменнік Мельхіёр, грамадскі дзе-яч Эдвард Ванковіч. Чытач знойдзе ў кнізе шмат цікавых звестак пра побыт і лад жыцця беларускай шляхты, пра архітэктуру сядзіб, якія належылі Ванковічам. Асобна распавядаецца пра вя-ранне слаўнага роду пасля дзесяцігоддзяў забыцця ў гістарычны абсяг і культурны кантэкст Беларусі. Ёсць у кнізе і ўрывак з аўтабіяграфічнага рамана Мельхіёра Ванковіча (1892 — 1974 г.) "Шчанюковыя гады". Змест зборніка "Ванковічы" адлюстроўвае знігаванасць шляхецкага роду з радаводам Айчыны.

Выданне багата ілюстравана. Прычым збольшага — матэрыяламі, што дагэтуль былі вядомыя толькі спецыялістам: гэта фатаграфіі з сямейных альбомаў Ванковічаў і Вайніловічаў, фрагменты архіўных спраў, датычных роду Ванковічаў, фотарэпрадукцыі тых твораў Валенцію, якія не захаваліся.

На прэзентацыі зборніка слова бралі складальнікі і ўдзельнікі праекта, ганаровыя госці: Аляксандра Ванковіч, якая прыехала са Злучаных Штатаў Амерыкі, і Гэзна Хмялеўская з Польшчы.

П.В.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь глыбока смуткуе з прычыны смерці ШЧАСНАЙ Нінэлі Іванаўны — заслужанага дзеяча мастацтваў Рэ-спублікі Беларусь, і выказвае спачуванні родным і бліз-кім мастака.

Светлая памяць аб Шчаснай Нінэлі Іванаўне назаўсё-ды застанеца ў сэрцах родных, блізкіх, калег і сяброў.

Беларускі саюз мастакоў смуткуе ў сувязі са смерцю ШЧАСНАЙ Нінэлі Іванаўны, вядомай мастак-ці, члена грамадскага аб'яднання "Беларускі саюз мастакоў", заслужанага дзеяча мастацтваў Белару-сі, якая ўнесла вялікі ўклад у развіццё і прапаганду беларускага выяўленчага мастацтва. Рада ГА "БСМ" выказвае спачуванне родным і блізкім у сувязі з на-паткаўшым іх вялікім горам.

Беларускі саюз мастакоў смуткуе ў сувязі са смер-цю СУЛКОЎСКАГА Уладзіміра Якаўлевіча — вядомага мастака, члена грамадскага аб'яднання "Беларускі саюз мастакоў", які ўнёс вялікі ўклад у развіццё і пра-паганду беларускага выяўленчага мастацтва. Рада ГА «БСМ» выказвае спачуванне родным і блізкім у сувязі з напаткаўшым іх вялікім горам.

М. Пашкевіч. Аўтапартрэт. 1983 г.

лю Пашкевіча. І выпала па праве: мастак упарта працуе над сабой, над пошукамі вялікага стылю, над выпрацоўкай творчай індывідуальнасці. Ад мінулагадніх акадэмічных уплываў рэмбронтаўскіх рэмінісцэнцый не засталася і следу. Пашкевіч ступіў на самастойны шлях і дасягнуў самага галоўнага: ён знайшоў нешта сваё...". Крытык меў на ўвазе тры "партызанскія" палотны Пашкевіча, а таксама карціны "На варце", "Лесараспрацоўкі", "Юбілейнае ўшанаванне паэта А.Александровіча" і маляўнікі "Сталяр", "Кравец"...

Невядома, як склаўся б далейшы лёс мастака, каб не вайна. Хаця можна меркаваць, што — добра. Як,

мецкіх матацыклаў. Зразумелі, што да сваіх не прабяромся, і вырашылі вярнуцца. Праз тыдзень або два мяне ў Пухавічах арыштавалі паліцыянты. Галя ведала, што з паліцэйскай управы жывымі не выходзяць і што мяне чакае расстрэл. Калі б яны даведаліся, што я — ардэнаносец, яны мяне абавязкова расстрэлялі б, бо ардэнаносец — значыць член партыі. Але я не быў камуністам... Мяне выратавала жонка: Галя пайшла да нейкага пухавіцкага начальніка, які да вайны быў настаўнікам, расплакалася, сказала, што, маўляў, муж — мастак, напрымлі бог прасіла адпусціць. Той паклікаў паліцэйскага старасту, і мяне адпусцілі..."

Для даведкі. Галіна Альфонсаўна Дакальская нарадзілася ў 1910-м у польскім горадзе Сейны. З 17-гадовага ўзросту — у Савецкай Беларусі. У 1932-м пасляхова скончыла Віцебскі мастацкі тэхнікум, дзе вучылася ў адной групе разам з В.Цвірка і Я.Ціхановічам — у І.Ахрэмчыка, В.Ручая, М.Эндэ, У.Хрусталёва. Потым працавала ў газетах "Чырвоная змена"

нас высачаць... Я ведаю, у Мінску некаторыя мае былыя калегі па гэндзілі пасля вайны абвінавачвалі мяне ва ўсіх смротных грахах. Маўляў, Пашкевіч нямецкіх генералаў маляваў! А я не тое каб генералаў, але ніводнага салдата не нарысаваў! Наогул, я не меў абсалютна ніякага дачынення ні да германскай арміі, ні да фашызму..."

Так ці інакш, неяк жыла сям'я ў акупаванай Літве. Сябравала са старымі рускімі эмігрантамі, старымі афіцэрамі, чые сем'і ім дапамагалі, з літоўцамі. І так — амаль да канца вайны, калі Пашкевіч з Дакальскай вырашылі вярнуцца ў Мінск. Прыйшлі ў месца, адкуль на радзіму павінна была накіроўвацца група такіх жа бежанцаў, як і яны. Была і іншая група з людзей, якая вяртацца на радзіму не збіралася, бо хадзілі чуткі, што па вяртанні кожны атрымае турэмны тэрмін не менш за дзесяць гадоў...

Мікалай Пашкевіч: "...А я яшчэ падумаў: дзесяць гадоў — гэта ж мала. Я як бы вінавата ўдвая, таму што ў мяне высокі дзяржаўны ордэн! Урэшце, у чым я быў вінава-

(Працяг. Пачатак у №№ 18, 19 за 2013 г.)

...3 каталога IV-й Усебеларускай мастацкай выстаўкі 1931 года. Аўтар Ф.Выхадцаў: "Тав. Пашкевіч у сваёй карціне "Забойства селькара" імкнецца паскорыць класавую барацьбу і паказаць контррэвалюцыйную дзейнасць варожых элементаў. Жаданне добрае і вартае заахвочвання. Але т. Пашкевіч у сваёй працы залішне захапляецца псіхалагічнымі эфектамі (якога, да слова, ён дасягае вельмі схематычнымі і танымі сродкамі), чым зусім заглушае сацыяльную значнасць сваёй задумкі. Што да яго іншых работ, то, трэба сказаць, яны па сваёй мастацкай якасці і ў сэнсе вырашэння тэмы стаяць яшчэ далёка не на высокім узроўні. Рысункі Пашкевіча лепшыя за яго жывапісныя творы..."

А вось аб чым казаў вядомы на той час мастацтвазнаўца А.Ус у артыкуле "Пятая Усебеларуская мастацкая выстаўка" (часопіс "Мастацтва і рэвалюцыя" № 2 за 1933 г., с. 10 — 11): "...3 усіх прадстаўленых работ на выстаўцы — сваёй закончанасцю і вобразнай выразнасцю — вылучаюцца работы маладога мастака Пашкевіча. Асабліва — тры яго карціны: "Партызаны" (кампазіцыя з дзвю часткамі), "Лесараспрацоўкі" і "На варце". Творы Пашкевіча, іх мастацкая трактоўка падаюцца глядзю крыху ў незвычайным перспектывным рашэнні. Людзі, падзеі, дзеянні, акаляючыя абставіны, фон пададзены дэкаратыўна, у манеры плоскага паказу. Кампазіцыя, расстаноўка сакавітых, зялёных колеравых плям-крышталеў пададзены надзвычай абуджана, дынамічна. Усё гэта з надзвычайнай напружанасцю і сілай накіроўваецца ад цэнтра да перыферыі кампазіцыі, і толькі ў цэнтры моцныя буравата-шэрыя плямы (фігуры людзей) стрымліваюць гэтую колеравую імкліваць, шумліваць ды надаюць усёй кампазіцыі спакойны тон. У цэнтры карціны, сярод масы моцнай зеляніны, пададзены постаці людзей (партызаны, дрыва-секі), якія, нягледзячы на ўсю дэкаратыўнасць фону, выразна вырысаваны, ярка схоплены і выяўлены ў сваёй псіхалагічнай акрэсленасці. Партызаны ў Пашкевіча — гэта не проста людзі, якія крычаць, шумяць, гэта людзі-мысліцелі, людзі-філосафы. Яны думаюць, разважаюць, але не дзейнічаюць. Вобраз чалавека ў мастака — гэта тып філосафа, сузіральніка ("На варце"). Таму ў яго няма вясельных, крыклівых, знадворна шумлівых сцэн, а ёсць стрыманасць, спакой. Але гэтыя стрыманасць, спакой пададзены мастаком з вялікай унутранай напружанасцю..."

І далей Антон Ус працягвае аналізаваць палатно "Партызаны": "...За сталом — невялікая група людзей (6 — 7 чалавек) з задумнымі, заклапочанымі тварамі — разглядаюць план. Другая карціна з той жа назвай. На плошчы ў дыяганальнай пабудове размяшчаюцца дзве постаці партызан. Адна постаць стаіць, другая, седзячы, нешта чытае, разбірае. Ізноў — спакой, сузіральнасць. Вось гэтыя супакаенне, задумліваць, некаторая сузіральнасць постацей кампазіцыйна вядуць мастака не да масавасці сцэн, постацей, а да невялікай колькасці асоб у два-тры чалавекі ("Партызаны", "Лесараспрацоўкі") ці нават да адной постаці, як "На варце". "На варце" — спакойная сузіральная постаць партызана з сабакам. З глыбокім задумным пранізлівым позіркам глядзіць на вас постаць старога партызана. Мастак — ма-

"Беларусь — гэта лепшае, што ў мяне ёсць на душы..."

Цяжкія шляхі і ростані Мікалая Пашкевіча, чый талент першым разгледзеў Казімір Малевіч

М. Пашкевіч. "Лебядзінае возера". 1965 г.

лады, з вялікім тэмпераментам, з вялікім адчуваннем і разуменнем таго, што ён малюе. У своеасаблівай дэкаратыўнай манеры малявання і моцнай кампазіцыйнай трактоўцы постацей ён дасягнуў велізарнай мастацкай выразнасці і ідэйнай насычанасці. Мастак не баіцца яркасці, свежасці фарбаў, сілы колераў. Яго кампазіцыя па колеры — надзвычай яркая, сакавітая, шумлівая. Свежая, пышная, густая зеляніна ўпярэмш-ку з надзвычай моцным белавата-шэрым колерам — серабрыцца, пераліваецца, з сілай прабіваецца з рамак і аблівае глядзю свежым, бадзёрым, здаровым настроем. Пашкевіч — мастак вялікай сілы, здольны майстар..."

І, нарэшце, цытата літаратурнага крытыка Янкі Шарахоўскага з артыкула "V Усебеларуская мастацкая выстаўка" (часопіс "Чырвоная Беларусь", №№ 23 — 24, снежань, за 1932 г., с. 9): "...Найбольшая ўдача на гэтай выстаўцы выпала на до-

напрыклад, у І.Ахрэмчыка, В.Цвірка, Я.Зайцава, З.Азгура, А.Бембеля ды іншых народных мастакоў. Але лёс не выбіраюць..."

Мікалай Пашкевіч: "...Мы былі ў Пухавічах на лецішчы, калі раптоўна пачалася Вялікая Айчынная... На той час я ўжо быў першым беларускім мастаком, узнагароджаным ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, і перада мной адкрываліся вялікія шляхі ў мастацтве. Творчых задумак ды ідэй было мора, здароўя — таксама, але... Вайна ўсё перакруціла і пакарабціла. Як аказалася — перавярнула ўсё маё жыццё... Толькі на трэці дзень пасля бамбэжкі мастакі Валерыі Алтуф'еў, Коля Гусев і я трапілі ў Мінск. Горада не было, толькі коміны стаялі... Я пайшоў на Даўгабродскую, але з цяжкасцю зразумеў, што гэтыя руіны і ёсць тая вуліца... Мы вырашылі прабірацца да сваіх, да Гомеля... Значавалі ў адной школе, а раніцай прачнуліся ад шуму ня-

ды "Літаратура і мастацтва". Удзельнічала ў выстаўках. На Дэкадзе беларускага мастацтва ў чэрвені 1940 года ў Маскве экспанавалася ейная карціна "Польскія акупанты ў Беларусі".

...Так, Пашкевічу пакуль пашанцавала. Ён выслізнуў з лап акупантаў. І тады Мікалай Аляксандравіч разам з жонкай і яе малой пляменніцай вырашылі ісці ў Літву, у надзеі, што там засталіся далёкія родзічы Галіны Дакальскай. Калі з цяжкасцямі дабраўся да Каўнаса, высветлілася, што тыя родзічы яшчэ да вайны пайшлі з жыцця. Але добрыя людзі ўсё ж прытулілі бедачынаў. А яшчэ вельмі дапамаглі мясцовыя мастакі, бо раней ведалі Галіну як таленавітую прафесійную мастачку. Там жа, у Каўнасе, нарадзілася і дачка Алія. Такім чынам, на руках сямейнай пары аказаліся дзве дзяткіны...

Мікалай Пашкевіч: "...Маленькая Бірута была дачкой сястры маёй жонкі — актрысы Купалаўскага тэатра Біруты Дакальскай, якая перад самай вайной паехала на гастролі ў Адэсу, а дзяткінку часова, на чэрвень месяц, пакінула нам, на нашым лецішчы ў Пухавічах. Тут нас і заспева вайна..."

Для даведкі. Бірута Альфонсаўна Дакальская, маладзейшая за Галіну на шэсць гадоў, нарадзілася ў Вільні, скончыла Мінскі музычны тэхнікум. З 1937 па 1978 г. працавала ў Купалаўскім тэатры. Найлепшыя ролі сыграла ў п'есах Змітрака Бядулі, Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, Алеся Петрашкевіча, Мікалая Матукоўскага. Роллю Паўлінкі ў аднайменнай купалаўскай п'есе выканала 450 разоў! Так атрымалася, што толькі амаль праз пяцьдзясят гадоў Бірута Дакальская змагла сустрэць сваю дачку... у ЗША. Пайшла з жыцця актрыса 21 красавіка 1996 года ў Мінску.

Мікалай Пашкевіч: "...Чаму мы так доўга не мелі з Бірутай Дакальскай кантактаў? Усё проста: не хацелі зрабіць ёй кепска. Ды і ў Амерыцы мы страшэнна баяліся, што нас схопяць ды вернуць назад. Мы амаль хаваліся ў Нью-Ёрку, бо думалі, што

ты? Ні ў чым. Ні я, ні мая сям'я. Але разумеў, што калі вярнуся, мяне могуць проста паставіць да сценкі. Ізноў мы вырашылі бегчы: па Нёмане — на лодцы, потым пехам ці нейкім спадарожным транспартам ішлі на Запад. Урэшце рэшт, апынуліся ў горадзе Кемптэн, што непадалёк ад Швейцарыі. Потым прыехалі амерыканцы і пераправілі нас у лагерь для перамешчаных асоб. Ну а ў 1949-м, пасля розных дзіўных прыгод, прытуліла нас Амерыка..."

Галіна Дакальская: "...Мы доўга чакалі, пакуль у Савецкім Саюзе што-сьці зменіцца. І як толькі Сталін памёр, вырашылі шукаць сястру. Але нават не здагадаліся доўгія гады, што яна ў Мінску. Праз Літву даслалі ў Мінск усе адпаведныя даныя. Атрымалі адказ: Бірута, сястрычка мая, жывая і працуе ў Мінску, у Купалаўскім драматычным тэатры! Тады мы адразу ўе запрасалі, і ў 1990-м годзе яна прыехала да нас і да сваёй роднай дачкі, якую не бачыла цэлых паўстагоддзі! Тады ў Беларусі ўжо ўсё змянілася, і сястра не баялася прыехаць у ЗША. А калі Беларусь атрымала незалежнасць, мы радаваліся як малыя дзеці! Тым не менш, ніколі не думалі прыехаць у Мінск, ды яшчэ з выстаўкай. Думалі, мастакі нас не памятаюць, моладзь не зразумее. Але як можна было меркаваць па некаторых лістах, што прыходзілі да нас з Мінска, аказваецца, нас памяталі! Вядома ж, памалу пачалі рыхтавацца. Аднак са знаёмых маіх аднакурснікаў, я ведала, засталіся толькі двое — Яўген Ціхановіч і Віталь Цвірка. Віталь Канстанцінавіч напрыканцы 1980-х нават прыстаў мне свой альбом аўтарства мінскага мастацтвазнаўцы Барыса Крэпака. Такія ў яго цудоўныя пейзажы! Я была ў вялікім захапленні... Але сустрэць з намі ў Мінску не дакааўся. Мы даведаліся, што 11 чэрвеня, акурт за месяц да нашага прыезду, наш сябра маладосці пайшоў з жыцця... Як шкада! Ды і з маіх сябровак па Віцебскім тэхнікуме ўжо нікога не было... А з пакалення мужа засталіся толькі Заір Азгур, Яўген Ціхановіч і Ісак Давідовіч ды яшчэ даваенны сябра нашай сям'і — пісьменнік Сярожа Іграхоўскі..."

Гутарка ішла ў ліпені 1993 года: цяпер з таго пакалення няма нікога...

(Працяг будзе.)
Барыс КРЭПАК

МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
■ Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
■ Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:
■ "Мастацкі Пецярбург: шкло, эмаль, кераміка".
■ "Партрэты ўладароў і магнатаў Вялікага Княства Літоўскага" (з музеяў Львова і Луцка).
■ "Слуцкія паясы" (са збору Львоўскага музея).
■ Выстаўка "Подох Сусвету", прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння В.Цвірка.
■ Выстаўка "Свяшчэнная Індыя".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі: "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
■ Выстаўка адной карціны Адама Шэмеша "Партрэт Людвіка Кандратовіча (Уладзіслава Сыракомлі). 1854" (са збору Літоўскага мастацкага музея).
■ "Аўтапартрэт" Валенція Ваньковіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка В.Паўленка "Той абрус, што мама вязала".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Водбліскі ваеннай славы".

"Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."

■ "Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска".

Выстаўкі:
■ "Камунальная кватэра" (з фондаў музея).

■ "Гістарычная мазаіка" (выстаўка васковых фігур).

■ "Скарбы Беларусі".

Дом-музей І.З'езда РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ Выстаўка "Аўтограф. Твой след у гісторыі".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

Пастаянная экспазіцыя.

Выстаўкі:
■ "Мір стары — Мір новы" (фотавыстаўка).

■ "Фарфоравая феерія".

■ "Вялікае мастацтва рукамі маленькіх людзей".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

Выстаўкі:
■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра"

для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.

■ Выстаўка, прымеркаваная да Дня Перамогі і 70-годдзя паэмы "Суд у лесе" (з калекцыі "Кнігі", "Фотадакументы", "Рукапісы", "Вяўленчае мастацтва").

■ Выстаўка, прымеркаваная да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Маўра (з калекцыі "Кнігі", "Рукапісы", "Фотадакументы", з архіва нашчадкаў Янкі Маўра) і да Міжнароднага дня музеяў.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.

Выстаўкі:
■ "Сусвет папяровага аркуша" (арыгамі).

■ "Партызанскі лагер".

■ "Айчыне служым!".

■ "Чэхаславацкія воінскія часткі ў СССР".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.

Экспазіцыі:
■ "Культывы прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).

■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

■ "Чырвоная гасцеўня".

■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.

■ Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

■ Выстаўка "Імя ім — Герой".

■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.

■ "Музей крыміналістыкі".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

Пастаянная экспазіцыя "Прырода Лідчыны".

Выстаўкі:
■ "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...".

■ "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст.".
■ Выстаўка адной карціны "Партызаны".

■ "Прывітанне, ранейшая Ліда!".

■ "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60".

■ Турыстычна-пазнавальная праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку.

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс.: 290 60 10.

Выстаўкі:
■ С.Салохіна, прысвечаная 70-годдзю мастака.

■ "Бацькаў дар" А.Аракчэвай, прысвечаная памяці Б.Аракчэва.

■ "Фарбы пераможнай вясны".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1. Тэл.: 327 26 12.

■ 3 20 — Рэспубліканская выстаўка сучаснай індывідуальнай творчасці студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі "Арт-акадэмія. Сіні. Сугучнасць мар".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Пастаянная экспазіцыя "Шляхі"

з праглядам ролика ў 3D-фармаце.

■ Выстаўка "Усё для Бацькаўшчыны — Беларусі" (да 100-годдзя трэцяга паэтычнага зборніка Янкі Купалы "Шляхам жыцця").

■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках папараць-кветкі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

Тэл.: (8-0232) 74 19 11. Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:
■ Міжнародная выстаўка мастацкіх галаграм "Галаграфія-2013. Гомель".

■ Арт-праект "Zabor" (агароджа цэнтральнага парка).

■ "Выбранае з Плацінавай калекцыі" (выстаўка чэшскага фотамастака Рабрта Ваню).

■ Выстаўка, прысвечаная гісторыі стварэння Гомельскага палаца.

"Спасцігаючы палацавыя таямніцы".

■ "Вясновы баль — чароўнае імгненне!.." (з фондаў Нацыянальнага гістарычнага музея РБ і музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля).

■ Старажытнаруская дружынная культура ў археалагічных старажытнасцях "З кап'я ўскормленыя".

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ІІ ПАЎГОДДЗЕ 2013 Г.

Паўднёвая частка палаца Выстаўкі:
■ "Свет звяроў Гомельшчыны".
■ Курток жывых экзатычных рэптылій.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.

Выстаўкі:
■ "Сусвет папяровага аркуша" (арыгамі).

■ "Партызанскі лагер".

■ "Айчыне служым!".

■ "Чэхаславацкія воінскія часткі ў СССР".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74-28-23.

Экспазіцыі:
■ Інтэр'еры гарадскога асабняка к. XIX — пач. XX стст.

■ Прагулкі па старым Гомелі.

■ Гісторыя Гомеля ад старажытнасці да пачатку XX ст.

Выстаўкі:
■ Фотаапараты і фотатэхніка XX ст. (каля 100 адзінак).

ТЭАТР

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЭТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс.: 334 11 56.

■ 19 — "Шчаўкунок, або Яшчэ адна Калядная гісторыя" П.Чайкоўскага.

■ 20 — "Па правілах музыкі: непрыдуманая гісторыя ў дзвюх дзях" (Камерная зала імя Л.Александровскай).

■ 23 — Юбілейны канцэрт Вялікага тэатра Беларусі.

■ 24 — "Спартак" А. Хачатурана.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Энгельса, 7. Тэл./факс.: 227 60 81.

■ 18 — "Паўлінка" Я.Купалы.

■ 19, 20 — "Пінская шляхта" В.Дуніна-Марцінкевіча.

■ 22 — "Вячэра з прыдуркам" Ф.Вэбэра.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

На сцэне Цэнтральнага дома афіцэраў:
■ 25 — "Не мой" А.Адамовіча.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс.: 334 60 08.

■ 18 — "Дажыць да прэм'еры" М.Рудкоўскага.

■ 20 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.

■ 21 — "Адэль" Я.Таганова.

■ 22 — "Раскіданае гняздо" Я.Купалы.

■ 23 — "Адвечная песня" (музычны спектакль) Я.Купалы.

■ 24, 25 — "Тры Жызэлі" А.Курэйчыка.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 19, 24 — "Тук-тук! Хто там?" Л. Ралчева.

■ 21 — "Ямелева шчасце" (па матывах рускіх народных казак).

■ 23 — "Асцярожна, Соня!" А.Усачова.

■ 25 — "Жыў-быў Заяц" М.Шувалава.

Спектаклі для дарослых:
■ 22 — "Ваня і сястры тры" Ю.Пахомова.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА ГОМЕЛЯ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 32. Тэл.: (8-0232) 74-28-23.

Экспазіцыі:
■ Інтэр'еры гарадскога асабняка к. XIX — пач. XX стст.

■ Прагулкі па старым Гомелі.

■ Гісторыя Гомеля ад старажытнасці да пачатку XX ст.

Выстаўкі:
■ Фотаапараты і фотатэхніка XX ст. (каля 100 адзінак).

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА ГОМЕЛЯ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.

■ Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

■ Выстаўка "Імя ім — Герой".

■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.

■ "Музей крыміналістыкі".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

Пастаянная экспазіцыя "Прырода Лідчыны".

Выстаўкі:
■ "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...".

■ "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст.".
■ Выстаўка адной карціны "Партызаны".

■ "Прывітанне, ранейшая Ліда!".

■ "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60".

■ Турыстычна-пазнавальная праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку.

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс.: 290 60 10.

Выстаўкі:
■ С.Салохіна, прысвечаная 70-годдзю мастака.

■ "Бацькаў дар" А.Аракчэвай, прысвечаная памяці Б.Аракчэва.

■ "Фарбы пераможнай вясны".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1. Тэл.: 327 26 12.

■ 3 20 — Рэспубліканская выстаўка сучаснай індывідуальнай творчасці студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі "Арт-акадэмія. Сіні. Сугучнасць мар".

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі: "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
■ Выстаўка адной карціны Адама Шэмеша "Партрэт Людвіка Кандратовіча (Уладзіслава Сыракомлі). 1854" (са збору Літоўскага мастацкага музея).
■ "Аўтапартрэт" Валенція Ваньковіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка В.Паўленка "Той абрус, што мама вязала".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Водбліскі ваеннай славы".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
■ Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
■ Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНАГА МАСТАЦКАГА МУЗЕЯ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.